

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală
Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

CUPRINSUL

Un popas sufletesc	bibliotecii Univ.
După 10 ani	
Politica noastră	
granită	
Pentru cultura poporului	
setor noastre populare	Ștefan V. Radu
In jurul chemării către învăță-	
torii României	Fl. Pantiș
Cum să asigurăm prestigiul de	
învățător	Gh. Moja
Pentru dezvoltarea satului cul-	
tural	Apostol Culea
Adolfe Feriere și educația con-	
structivă	Dr. Eug. Speranția
Privire retrospectivă asupra ar-	
ticolelor precedente	
Congresul asoc. inv. din Ardeal la Alba-Iulia.	
Partea oficială. — Reviste.	* * *

Redacția și Administrația:
Oradea, Revizoratul școlar.

Foaia Școlară

Revistă pedagogică-culturală

Organ oficial al revizoratului școlar de Bihor.

Un popas sufletesc.

de Gh. Tulbure.

Zece ani de școală românească ne stau la spate. Este o culme, de unde călătorul crede, că are dreptul să facă un scurt popas și s'arunce o privire înapoi. Am fost rugat să fac și eu această ochire retrospectivă. Să spun și eu o vorbă, în calitatea de „cel dintâi revizor școlar” al colțului de țară, căruia i se spune foarte greșit „Bihor”, în loc să i-se spună „Biharia”, așa cum îl numește poporul, de multe sute de ani.

Am fost cel dintâi șef al învățământului primar de aici, este adevărat. Nu e un merit. A fost un simplu destin omenesc. Soarta a voit ca dela altarul credinței să trec la altarul culturii. Dar nu faptul acesta interesează. În esență, dela catedră, dela tribună sau dela o simplă masă de scris se poate face apostolat tot atât de bine, ca și dela amvon. Numai *sufletul* să aibă omul.

Ceace poate să prezinte un interes, în aceste clipe de amintiri, este doar felul *cum am pornit la drum*, acei, cari am început-o dela capăt. Acei, cari am *făcut primii pași*, spre școala românească de azi. Zic „de astăzi”, pentru că școala românească, am avut și ieri și alaltăieri. Sunt urme scrise, că, 'n satele din preajma Crișurilor erau școli românești, încă din veacul al XVII-lea. Pe la jumătatea sutei a XVIII-a, aveam școli sătești organizate în toată regula. Iar la 1918, când a bătut ceasul desrobirii, aveam școale și dascăli cu sutele. Ardeau luminările, dar flacăra lor era palidă. Pălpăia opaițut, dar în tot momentul ț-i-era teamă, că se stinge. Din partea stăpânilor deatunci bătea un vânt rece. Vântul asupririi și al sărăciei. *Nouă* ni-a fost dat norocul să-l oprim, pe loc. *Noi* am avut bucuria epică să descuiem porțile închisorilor

și să slobozim pe cei încetușiți cu duhul. Să deschidem geamurile școlilor, ca să pătrundă aierul proaspăt și lumina soarelui celui nou, al libertății românești, de care n'ayuseșem parte.

Au fost vremuri de mari prefaceri, de mari vibrații și de mare avânt sufletesc. Eram la una din răspântiile istorice, când *pe ruinele unei clădiri prăbușite trebuia așezată temelie nouă*. Nu e meritul nostru, că le-am apucat. Vrednicia noastră s'a dovedit doar în măsura, în care le-am înțeles rostul și ni-am făcut datoria. În măsura, în care sufletul nostru a fost la înălțimea vremurilor și vibrația lui s'a transformat în energie creatoare.

Îmi adun amintirile. Caut să mă revăd în ipostaza de-atunci și nu simt c'aș fi rămas dator. Dar iarăși o repet: a-ți face datoria nu este un merit, când stai în slujba neamului.

Am făcut ceea ce trebuia făcut. Am construit *puntea de trecere*, dela lumea veche la lumea nouă, dela școala veche la școala nouă. Nu era lucru pentru jumătăți de oameni, trebuie s'o span. Se cereau oameni întregi, oameni de ispravă.

* * *

Eră în Mai 1919, când m'am întors dela Sibiu — unde eră guvernul Ardealului — cu decretul de revizor școlar în buzunar. Ungurii credeau, că tot ce văd cu ochii este o simplă „ocupație de trupe.” Și, că numirile de funcționari români, în capul autorităților publice, sunt simple schimbări de fațadă, de azi pe mâine.

Când m'am prezentat la revizorul maghiar depe atunci, ca să-mi iau postul în primire, el avea aierul, că asistă la o simplă formalitate. Nici o emoție. Îmi oferi vesel o țigară și mă pofti pe totoliu, să discutăm și „să aranjăm lucrurile în mod prietenos și civilizată.” Adecă în așa fel, ca eu „să figurez” de formă, ca revizor, să semnez actele, iar dânsul cu personalul de birou, să-și urmeze lucrul și să la leafa mai departe. Cele câteva luni „de ocupație” trec repede, ne despărțim amical și fiecare rămâne la vechia lui meserie...

— Dumniata crezi, că situația nouă nu este definitivă?

— Nici vorbă. Și m'aș mira, dacă dumniata, om inteligent, ți-ai închipui așa ceva — fu răspunsul lui, foarte liniștit.

— Bine. O să vedem, care din doi se înșală. Dumniata, cu ziua de azi, ai încetat de a mai fi revizor. Vei mai primi leafa pe trei luni, ca să ai vreme să-ți aranjezi situația. Vreau să-ți fac dovada, că și Românul știe să fie nobil și cavalier. A rămas surprins. Dar a tăcut, ca omul care nu ia lucrurile în serios.

Am chemat personalul de birou și le-am luat jurământul de fidelitate. Cefor, cari au primit să-l depună. Subrevizorii făceau

parte toți din personalul de administrație. Între ei era unul, de origine română, dar renegat, la suflet și maghiarizat la nume. Știam, că fusese călăul dascălilor români. Era gata să facă jurământul și încă cu mândrie de „român.”

— De serviciile duminitale statul român n'are nevoie.

Și i-am dat drumul. După un timp, au plecat și ceilalți de bunăvoie.

Cea dintâi grijă era să-mi caut colaboratori. I-am ales din rândurile dascălilor mai vechi, cu reputație de buni luptători și apostoli ai școlii confesionale. I-am făcut subrevizori și le-am împărțit atribuțiile. Munceam toți pe capete.

După câteva luni fostul revizor a început să-și deschidă ochii. S'a pachetat și a trecut granița, în Ungaria. Cu siguranță, că și azi așteaptă să se reîntoarcă, odată și odată, ca să-și reia slujba...

* * *

A început apoi opera adevărată, de îndrumare și organizare. Preluarea școlilor, cu averea și inventarul lor, numirea directorilor români, numirea suplinitorilor, statificarea învățământului, schimbarea manualelor. Toate se cereau fără zăbavă.

Ale înșiră pe toate, ar însemna să fac o lucrare documentată cu date și cifre. Ar însemna să scriu cea dintâi filă din „cartea facerii”. Pagina aceasta se cade însă s'o scrie altcineva, cu răgazul cuvenit și cu justa apreciere, pe care o dă perspectiva cuvenită. Va trebui să vină cineva, un bun analist, care cu condeiul lui să reînvie subit ochii posterității, eforturile primei generații de după unire. Arhiva revizoratului și colecția revistei „Școala Nouă”, pe care am întemeiat-o, stă mărturie nemincinoasă de urmele ce am lăsat în cea dintâi fază de consolidare a școlii românești dela graniță.

Dacă am reușit să ne facem datoria și să punem temelie solidă pentru noua așezare a școalelor, este pentru că, mai întâi, avântul și înțelegerea nu ni-a lipsit. Iar, al doilea, pentru că revizorul dinainte cu zece ani era în adevăr *autoritate școlară*. Era organ cu largi atribuțiuni și cu mare prestigiu, așa cum îl moștenisem dela vechii stăpânitori. Revizorul era capul adevărat și nediscutat al învățământului primar și normal din județ.

Colaboratorii săi de birou erau un adevărat stat-major.

Iar inspecțiile școalelor nu se făceau cu ziua, cu ghiotora, cu rost și fără rost, ca un lucru făcut de mântuială, ci se făceau cu socoteală și în formă impunătoare, ca orice treabă serioasă.

Învățătorul intră în biroul revizoratului, cu respectul firesc datorit „autorității” nediscutate și neștirbite, cu care se găseă în față. Și plecă cu chestiunea aranjată definitiv. Nu trebuia să mai alerge, ca un biet nevoiaș, cu căciula în mână, pe la ușile altor potentați ai zilei...

Revizorul de altădată era principala celulă organică în administrația și controlul învățământului primar. Era exponentul Ministerului pe județ. Și nu de azi pe mâine, ci pe toată viața. După cum pe viață s'așeză atunci și învățătorul în sat.

În astfel de condiții făceam pe revizorii școalelor, acum zece ani. Altfel nici că s'ar fi putut face vreo ispravă. Dacă am fi fost osândiți să lucrăm cu atribuțiile de astăzi, era vai și amar de capul nostru. Și mai ales de soarta școlilor.

Iată pentru ce un firesc sentiment de mulțumire sufletească mă'ncearcă, acum când gândesc îndărăt la vremurile de muncă constructivă și avânt creator deatunci. Ele'mi oglindesc imagina, încadrată de aprinilor mei colaboratori, cu cari mă văd punând plugul în brazdă, pentru a îngropa o parte din sufletul nostru la temeliele școlii de azi.

Și dacă ar fi să las o urmă scrisă pentru cercetătorul de mâine al acestui capitol, i-aș lăsa o fărâmə din acel fior istoric, din acele emoții 'nlăcrimate, care le-am trăit noi, cei dintâi revizori ardeleni de după unire, cărora ne-a fost dat să vedem limba strămoșască stăpână la ea acasă și s'auzim pe copiii trufașilor stăpâni de ieri, povestindu-ne de biruințele lui Ștefan cel Mare și eroismul făcă seamăn al lui Mihai Viteazul.

Anii s'au scurs grăbiți. * * *

N'am apucat să culegem rodurile primei noastre însămânțări, când pe orizontul vieții școlare am simțit, că bat alte vânturi. Era vântul unei noi ideologii. La suflarea lui, vechile orânduiri au început să se răstoarne, ca arborii tineri de o vijelie. Câmpul tradițiilor a fost devastat. Mîinile au prins a se suci, caracterele s'au îndoit ca trestiele. Aierul s'a resimțit de molima unei psihologii noi. Izvoarele avântului sufletelesc au început a secă. Mersul lucrurilor s'a schimbat. Linia de continuitate s'a frânt. În sufletele pașnice și ordonate de pân'afunci s'a furișat nevroză nouă: Un spirit de aventură și 'nghesuială.

Căpeteniile învățământului au început să apară și să dispară ca niște coji de nuci, purtate de valuri inspumate, ce se scurg fără țință. O atmosferă bolnavă de provizorat a luat locul evoluției organice și normale.

Ideia de autoritate a fost sfârticată, ca o zdreanță, de care trag toți în toate părțile. Iar cei, cari s'aleg cu câte un petec, îl calcă'n picioare, nemulțumiți.

Inspecțiile au început a trece prin școale ca niște umbre fugare, cari nu mai sperie și nu mai impresionează nici pe copii. Atribuțiile unora au prins a se'ncurca cu ambițiile altora ca ițele dela război, când suveica e'n mâini de gospodină nepriecută.

Despoiate de prestigiul, ce-l împrumutau dela statul-stăpân și lăsate'n seama mizeriei și a sărăciei cu duhul, care domină satele, școalele au rămas un fel de copii ai nimănui. Unele tânjesc, ca plantele, cari se usucă de secetă. Altele, mai de mult taruri de lumină, azi par niște vetre părăsite. În loc de foc, doar câșiva făciori mai fumegă așipiți.

Lipsiți de putința unui trai cinstit, și fără rădăcini în pământul satului, învățătorii sar ca țarca din par în par, unii, rătăcind după o coajă de pâine, alții după un titlu efemer, și alte baloane de săpun, proprii să-i scoată din anonimat și să-i salte cu'n fuscel mai sus pe scara valorilor. În loc de harnici sămănători, cari cer un ogor pentru a-și pune'n valoare talentul și munca, mulți din ei dau mai degrabă impresia unor orfani, cari cerșesc milă, sau își duc răbdători jugul, pe care n'au putința să-l scuture din grumazi.

Ori unde-ți întorci privirile, numai suflete înfrânte, cari își plimbă paralizia și tembelismul, câptușindu-și meseria cu desgust. În locul sbuciumului însuflețit de ieri, pretutindeni un egoism anti-patic și mut.

Fizionomia vieții școlare îmi pare deformată ca o imagine reflectată priu oglinzile de panoramă, care strâmbă lucrurile.

Mecanismul ei ni-se pare șubred și hodorogit, ca o mașină, care, — sărind din făgașul firesc, — a apucat-o rasna prin hârtoape și cloacuri. *Vai de automobilul, pe care'n fiecare zi-l conduce alt șofer!*

* * *

Așa văd eu fața lucrurilor în domeniul școlar de astăzi, de pe culmea celor zece ani trecuți. N'aș vrea să dau impresia unui derviș urlător. De sigur, amintirile înfrumusețează trecutul, după cum desiluziile fac prezentul urât. E neîndoios însă, că trevem prin o criză morală, de care *tot noi* va trebui să salvăm organismul școlii. Să nu uităm, că nu suntem, decât veriga unui lung lanț de generații școlare. N'avem dreptul să risipim în vânt patrimoniul moștenit dela cei morți. Datoria noastră este să-l sporim

Trebuie să vină deci o pedagogie nouă, care s'aducă seva sănătății morale în trupul școlii. Va trebui să apară mâna de fier, care să vindece școala de febra prin care trece.

Gândurile aceste de popas aş dori să fie un prilej de reculegere și optimism. Cu încredere în ziua de mâine, care ne va aduce altă școală și „altă creștere“ — să mergem înainte!

După zece ani.

de GEORGE BOTA.

Abia zece ani au trecut de când plaiurile acestea, descătusele de lanțurile stăpânirii streine, au reinviat la viață românească liberă. Viață românească a pulsat fără încetare în țara Bihariei, dar strânsă în cătușele asupritorilor seculari; viață românească de martiri, cu atât mai scumpă nouă.

Era dar firesc să vedem, odată cu sfărâmarea jugului, un avânt de ridicare sufletească, o adevărată renaștere românească. Intelectualitatea românească a satelor și a orașelor, cele două biserici românești cu vlădicii și cu preoții lor, conducătorii românismului asuprit odată cu revărsatul zorilor, au pornit la clădirea vremurilor noi. În acest avânt, fără îndoială rotul de frunte îl are școala cu dascălii săi. Școala confesională a trecut facla păstrată nestinsă atâtea veacuri, în mâna școlii de stat. Biserica legei românești și-a făcut datoria cu prisosință, cum și-a făcut-o pe toată întinderea ținuturilor românești, iar acei ce vor scri minunea rezistenței noastre naționale vor trebui să pună în primele rânduri recunoștința ce o datorăm școlii bisericești.

Odată cu organizarea românismului în noua sa formă de Stat, școala confesională trebuia să intre în această organizare, iar dascălii săi să se inoleze în noua formație de luptă culturală. Iar pentru că vitregia timpurilor nu ne lăsase a ne dezvolta atât cât ar fi trebuit față de numărul covârșitor al Românilor pe aceste plaiuri, Statul României întregite, a trebuit să ridice școli noi, să aducă dascăli de pe unde aveți, ca împreună cu școala de aici, să putem porni pe noul drum. Scurta experiență de zece ani, cu tot pesimismul sincer sau nesincer al unora, ne îndreptățește să fim tot mai încrezători în țaria noastră. Lucrul poate ar fi mai degrabă crezut dacă l-ar afirma streinii, cari au rămas nu numai uimiți, dar și deznădăjduiți de puterea de expansiune sufletească a noastră. A fost în așezii zece ani, cu toată aparență de neînțelegere, o fru-

moasă și frățescă colaborare între dascălii de aici și cei ce au venit din alte părți. Poate tocmai acest adevăr este argumentul decisiv că adevărații muncitori, plini de un nobil și românesc idealism, slujitorii școlii, sunt făuritorii sufletului celui nou, în ciuda zădărniceii politicianismului otrăvitor. Dascălii de aici și de acolo, atâta vreme cât au rămas pe catedrele lor s'au înțeles de minune și în zece ani au dat roade pe care cei de aici le vedem cu ochii și ne bucurăm de ele cu toată încrederea.

Îmi amintesc de impresiile pe care le-au încercat D-nii Dr. C. Angelescu și I. Petrovici, când ca miniștri ai școlii, au vizitat în ultimii ani, satele și școlile din cele patru județe ale regiunii acestea. Intr'un sat din Bihor. D-l Dr. Angelescu stând de vorbă cu un copil bihorean, produs al școlii celei noi, l-a întrebat dacă nu este din vechiul regat de vorbește atât de bine românește. Era munca învățătorului vremurilor noi, muncă modestă în aparență, dar determinată în noua noastră orientare. Iar dacă vom sta de vorbă cu învățătorii cei noi, fii ai Bihorului, dar produs ai școlii noi, nu-i vom mai putea distinge de cei din alte părți, căci loși reprezintă pe învățătorul românismului integral, învățătorul renașterii românești. Aici este toată nădejdea noastră și vremurile vor risipi cred iluzia nenorocită de a crede că politica și legiuirea ne va îndruma pe călea cea mare.

Învățătorul școlii noi, alături de învățătorul muritor al școlii confesionale, în noua încadrare a Statului, a făcut minuni. Nuși avea decât să amintesc câteva date statistice controlate de mine, ca să dovedesc acest **avânt cultural** stărnit de dascălii români pe aceste platuri. Astfel la 1 Septembrie 1928 Bihorul avea în grădiniile de copii dela sate copii 1194 între 5 și 7 ani; 37.052 copii între 7 și 16 ani în școlile primare dela sate; iar la adulți 1885 între 16 și 18 ani. Am pomenit numai pe cei dela sate, fiindcă ei formează majoritatea elementului românesc. Acești copii, și numărul lor crește odată cu înmulțirea localurilor și a învățătorilor, sunt generația viitorului care va avea cuvânt mai hotărîtor decât noi. Avântul cultural a avut norocul să aibă ca sprijinitor și îndrumător pe acel care va rămâne în istoria școlii românești, pe ministrul Dr. C. Angelescu. E destul să pomenim numai cifra de 228 școli primare clădite și în curs de clădire în ultimii ani în județul Bihor, cu 598 săli de clasă ca să ne dăm seama unde pot încăpea copiii Bihorului la carte românească. E drept că poporul și organele administrative au înțeles rostul școlii; e drept că poate mai sunt dintre ele unele nedeterminate; dar ceuce ne interesează este:

acest avânt general pentru școala românească. Când închidem pagina celei dintâi decade, suntem dator să ne ridicăm la înălțimea intereselor românești și să spunem adevărul, care și altfel va vorbi singur. Incepând cu avântul pornit dela Sibiu și Cluj sub consiliul dirigent, trebuie să constatăm că școala satelor mai ales, se dezvoltă îmbucurător de repede în această primă decadă.

Sprrijinit tot pe date statistice și vorbind numai de Bihor, găsim că în anul 1928 învățătorii acestui județ au 45 cercuri culturale și 24 Centre culturale. Aceași învățători într'un singur an au ținut 3081 șezători și conferințe și au întemeiat 26 biblioteci. Iar dacă m'am oprit mai mult asupra satelor, nu înseamnă că nu trebuie să ținem seama de activitatea corpului didactic primar dela orașe, care s'a luat la întrecere cu cel dela sate.

Am vrut numai să arăt că dascălul român din Bihor și-a făcut datoria în primii zece ani de Românie întregită și mai ales să dovedesc încă odată că sufletul românesc consolidat nu ni-l poate da decât școala și dascălul său. Ași mai adăoga — deși am repetat-o de atâteaori!) — că față de criza morală prin care trecem, trebuie neapărat o conlucrare tot mai strânsă între preot și învățător, între școală și biserică. Valurile luptelor politice ne aduc utăta învrăjpire de suflet, atăta învrăjpire și atâtea piedici în marele nostru drum, încât numai factorii autorizați ai satelor, preotul și învățătorul, ne mai pot scăpa de ele.

Să ne ajute Dumnezeu ca pășind în a doua decadă, să vedem roade tot mai bogate și mai frumoase ale școlii românești în Bihor!

Politica noastră școlară de graniță.

de Pompiliu Dan Inspector școlar.

Îndrăznețile declarații ale contelui Bethlen, primul ministru al Țării Ungurești, făcute zilele trecute la serbătorea eroului necunoscut maghiar, prin care atacă tratatul de pace dela Trianon, îmi poruncesc să scriu aceete rânduri.

Când dușmanul din vecini ne amenință granița patriei iubite, fie chiar și numai prin declarații platonice, noi, străjuitorii acestei granițe, trebuie să ne simțim mobilizați de drept, și de fapt.

Vorba curajoasă și amenințătoare rostită de guvernul unguresc contra integrității noastre teritoriale a fost cu frenezie aplaudată de toată suflarea ungurească din țara vecină și dușmană și a

1) Vezi: „Puncte de Vedere” și „Religie și Caracter” de G. Bota.

înduioșat până la lacrimi și pe concetățenii noștri de origine arpadiană, cari au datoriat să fie supuși loiali și cinstiți ai imperiului nostru.

Slobozi sunt ungerii în țara lor să strige și să sbiere cât le place. La aceste zbierete poporul românesc, are o singură observație moștenită din neam în neam :

Unguru-i fălos
Nu-i primejdios,
Cura lui e mare,
Dar nu mușcă tare.

Dar sunetul buciului lor de alarmă a avut darul să ne trezească dintr'o anumită letargie și să ne impună o anumită muștrare de conștiință.

Răscocorea și îndrăzneala ungurească se întemeiază pe o presupusă slăbiciune a noastră. Dacă ei ne-ar ști destul de tari, n'ar îndrăzni să ne provoace la războiu. Nu e vorba de pregătirea noastră militară, ci e de vorbă de pregătirea sufletului nostru național. Ce-au făcut în cursul celor zece ani din urmă dușmanii ungeri pentru consolidarea sufletului lor național și ce-am făcut noi românii și în special aceștia din nemijlocita lor vecinătate??

Trebue să recunoaștem cu muștrare de conștiință, că pe când ei și-au oțelit sufletul lor național cu toate mijloacele, pe atunci noi ni le-am neglijat într'un mod păcătos.

Trebue să mărturisim, că politica românească de consolidare internă națională din primul deceniu după încheierea păcii dela Trianon a fost în multe privințe greșită, lipsită de înțelepciune și prevedere, de certitudine și soliditate și din cauzele acestea nu am putut ajunge la rezultatele generale dorite adecă la consolidarea noastră națională în patria întregită cu atâtea sacrificii.

O politică culturală școlară propriu zisă aici la frontiera ungurească a țării nici n'am avut până acuma. De zece ani, oamenii școlii au muncit fără preget la întemeierea, organizarea și consolidarea învățământului românesc în această zonă culturală de graniță, fără însă să vedem consolidat frontul cultural românesc. Totul s'a făcut așa, cum s'a putut, iar nu cum pretindeau principiile tactice ale unei consolidări naționale vecinic amenințate prin vecinătatea dușmănoasă a Ungariei învinse, dar neastâmpărate.

Și dacă totuși în acești primi zece ani de stăpânire românească, învățământul nostru a făcut progrese respectabile, aceasta avem să o atribuim calităților superioare ale rasei noastre, energiei irezistibile de expansiune a poporului nostru. Dacă aceste ca-

lități inerente sufletului românesc și acestei energii fără seamăn ale rasei noastre, ar fi îndrumate printr'o politică școlară înțeleaptă și bine organizată, în acești zece ani am fi reușit să avem un front cultural deplin consolidat și să impunem respect și admirațiune pentru noi vecinilor noștri dușmani.

În cele ce urmează voiu căuta să înșir pe scurt părțile slabe ale politicii noastre școlare de graniță, greșelile săvârșite contra intereselor naționale culturale în genere și contra intereselor învățământului primar românesc în special.

Voiu fi cât se poate de sumar și obiectiv în expunerea păcatelor săvârșite, pentrucă nu voiesc a aduce vre-o jicnire persoanelor și instituțiilor, ci doresc numai cunoașterea răului din partea celor ce au posibilitatea și datoria de a lua măsuri grabnice de îndreptare.

Nicăiri, ca pentru regiunea noastră de graniță, nu se potrivește atât de dureros cuvintele pline de adevăr ale D-lui profesor N. Costăchescu, actualul Ministru al Instrucției, că învățământul secundar românesc în acești zece ani s'a dezvoltat în paguba învățământului primar românesc.

În orașul Oradea, capitala județului Bihor, s'au desființat o școală de copii mici și patru școli primare de stat, pentru ca cele 5 localuri clădite de oraș pentru învățământul primar, să fie date învățământului secundar. Tot asemenea s'a procedat și în celelalte oraș ale regiunii de graniță, ca d. e. Satu-mare, Șimleul Silvaniei, Zălau etc. S'a sacrificat învățământul primar de stat și pe ruinele lui s'a ridicat cel secundar. Urmarea a fost, că în Oradea de pildă din lipsă de localuri, peste două mii de copii obligați nu pot fi școlarizați și astfel sunt sortiți a forma viitoarea drojdie socială a acestui oraș de graniță. E adevărat, că paguba adusă învățământului primar prin desființarea școlilor primare de stat a fost în câțva acoperită prin deschiderea de școli primare particulare din partea comunităților bisericesti minoritare. Dar, cine cunoaște greutatea materiale și didactice, cu cari au să lupte aceste școli particulare, va înțelege, că ele nu-și pot îndeplini toate obligațiile legale în măsura în care și le pot îndeplini școlile primare de stat.

Prin desființarea școlilor primare de stat la orașe, populația de origine românească a orașelor, care fusese aproape total maghiarizată sub regimul trecut unguresc, în lipsa de școli primare românești, nu s'a putut salva de primejdia deznaționalizării. Sunt și astăzi în toate aceste orașe și astfel și la Oradea, o mulțime de familii românești, de confesiune ortodoxă sau gr. catolică, în cari

nu se vorbește decât ungurește. S'au găsit mulți copii ai acestor familii românești frecventând școlile primare ungurești, unde li se maghiarizează și numele și religia.

În lipsa școlilor primare de stat din orașe, tineretul minoritar, izraelit și maghiar, nu are posibilitatea să-și însușească limba statului, pentru ca astfel să se poată mai bine feriți în viitor în viața statului român, cunoscând limba românească. Dar nici școlile primare de stat din orașe, câte au mai rămas, nu au fost cruțate. În localurile lor s'au instalat cursurile de ucenici, școlile de arte și meserii, școlile de aplicație de pe lângă prea numeroasele școli normale și internatele școlilor secundare. În chipul acesta, aceste școli primare de stat sunt împiedecate de a funcționa liniștit și normal, potrivit legii și regulamentului. Ele nu pot avea cursuri complete cu 7 clase, nu pot organiza cursurile de adulți atât de necesare în aceste orașe cu populație minoritară și sunt nevoite — din lipsa de sale de clase — să facă învățământ alternativ pe jumătăți de zi contrar art. 111 din Regulamentul legii, surmenându-se fără milă elevii și învățătorii.

O altă mare calamitate, care a împiedecat consolidarea noastră națională aici la graniță, a fost amestecul politicei de partid și a confesionalismului în școală. Astfel la numirea în posturi de conducere cu grea răspundere pentru siguranța și viitorul învățământului românesc, nu s'a avut totdeauna în vedere vrednicia românească a persoanelor și interesul național și de stat, ci interesul de partid politic și interesul meschin personal. Indivizi, cari înainte cu zece ani și-au negat originea lor românească, sau cărora li-era frică sau rușine să vorbească românește, au fost însărcinați să apere și să îndrumeze învățământul românesc și educația națională aci la granița pururea amenințată. Este lesne de închipuit, ce înrăurire nefastă au putut avea astfel de îndrumători asupra membrilor corpului didactic de stat și minoritar din județul Bihor. Sub egida unor asemenea organe de control conștiința națională a multor dascăli a fost înăbușită. Am avut prilejul să întâlnesc dascăli români, cari vorbesc numai ungurește în familia lor, pe stradă și în birourile autorităților publice de stat, la poștă, la tren și în tot locul. Am avut tristul prilej să aud, cum un astfel de organ de control a cerut în limba maghiară bilet de tren la casieria unei gări din apropierea Orășii.

Una din cele mai înțelepte dispoziții ale legii învățământului primar a fost aceea cuprinsă în articolul 159 al ei. În urma acestei dispoziții, regiunea noastră de graniță a fost înfărită prin forțe

didactice românești de primul rang venite din județele Vechiului Regat. Trebuie să recunoaștem, că prin așezarea acestora în zona noastră culturală, care era în acelaș timp și zonă de războiu, românismul, școala românească, limba românească, au câștigat enorm de mult. Partea cea mai mare a învățătorilor veniți cu atâtea sacrificii în regiunea noastră și-au făcut datoria în școală și afară de școală. Dar dispoziția atât de patriotică a art. 159 din lege a rămas față de ei în partea ei esențială neexecutată. Ei n'au fost împroprietăriți, după cum prevede legea. De aceea nici n'au putut prinde rădăcină în zona culturală. Mulți au avut să îndure înizerii aproape insuportabile și deziluzionați au trebuit să părăsiască frontul, pe care erau chemați să-l întărească. Ei s'au înapoiat la vetrele lor părintești spre marcă bucurie a dușmanilor statului român, cari îi atacau fără sfială în coloanele ziarelor ungurești din țara noastră, tocmai pentru că lucrau atât de spornic pentru consolidarea noastră națională.

O serioasă greșală a politicei noastre școlare de graniță a fost și însărcinarea prin lege a comunelor rurale cu construirea și întreținerea materială a școalelor primare. Cele mai multe din comunele rurale sunt absolut sărace și deci incapabile de a-și întreține școlile cu cele necesare. Primăriile comunale, nefiind în stare a pune la dispoziția școlilor sumele trebuincioase pentru întreținere, fac imposibilă normala lor funcționare. Sătenii, obișnuși de sub regimul trecut unguresc, ca școlile să fie întreținute din bugetul statului, au început să se înstrăineze de școală și de învățător, pe care-l consideră că este vinovat de sarcinele, ce i le impune legea. Această stare de spirit a sătenilor este exploatată cu mare aparat de dușmanii statului român. Situația creiată învățământului popular românesc dela graniță din pricina arătată este atât de grea, încât nici nu-i putem calcula consecințele.

Învățământului copiilor nici din localitățile cu populație etnică amestecată și cu populație românească maghiarizată nu s'a putut dezvolta în măsura reclamată de consolidarea frontului național la graniță, din lipsă de conducătoare și de localuri corespunzătoare. A fost o greșală fundamentală a politicei culturale românești, că nu s'a dat aproape nici o atențiune chestiunii atât de urgente a înființării grădiniilor de copii spre întărirea graniței culturale. A fost o greșală, că s'au înființat prea multe școli normale pentru învățători și învățătoare în regiunea noastră și nici o școală normală pentru conducătoare de grădini de copii.

Nici în chestiunea învățământului primar minoritar n'am avut în acești zece ani trecuți o politică școlară corectă și înțeleaptă.

În privința asta am căutat să mainuțăm politica păcătoasă apponyiană, care a dus la dezastru fostul stat unguresc. Noi nu ne-am dat seamă, că statul român nu este avizat, cum fusese cel ungar, să întrebuințeze mijloacele folosite de politica școlară ungurească, ca prin răpirea naționalității altora să ne sporim neamul. Astfel și-au putut face apariție în mijlocul nostru câți-va așa numiți șovinști români, cari au căutat să-și câștige merite patriotice prin imitarea lui Apponyi.

Trebue să fim încredințați, că statul român are întreg interesul, ca fiecare naționalitate să se dezvolte liber în școlile sale primare. Statul român are lipsă de cetățeni inteligenți, morali, cinstiti, harnici și bine situați între granițele sale, fără deosebire de limba pe care o vorbesc. Ungurii și toți ceilalți minoritari ai noștri trebue să se simțiască cât mai bine în frumoasa grădină a României-Mari. De altă parte trebue să avem în vedere, că a învăța și a ști românește este în primul rând un interes particular.

Interesul statului și al minoritarilor deopotrivă este, ca țara românească cu tot trecutul interesant și frumos al neamului românesc, care o stăpânește după bună dreptate, să fie cât mai bine cunoscute și de minoritari. Acestea trebue să fie punctul de razim al politicii noastre școlare față de minoritari. După convingerea mea pedagogică, s'au săvârșit până acuma două greșeli. Întâi, că am înființat și susținut în general contra dorinței minoritarilor unguri, școli primare de stat secții maghiare, cari ne-au costat mari jertfe materiale. Al doilea, că n'am dat salariile cuvenite, învățătorilor cu pregătire legală dela școlile confesionale ungurești. Prin aceste două greșeli am trezit pe deoparte bănueli — sigur neintemeiate — în mințile ungarilor noștri, că am intenționa românizarea lor, mănând astfel apa la moara politicianilor unguri de profesie. Pe de altă parte am lăsat să se producă amărăciune în sufletul învățătorilor unguri dela școlile confesionale, cari, din cauza salariilor de mizerie ce le-au primit până acum, n'au fost în stare să-și îndeplinească misiunea lor de buni educatori ai copiilor minoritari, viitori cetățeni ai țării noastre.

Iar prin pretenziunea ce am avut-o, ca istoria și geografia țării să se predea în școlile ungurești în limba română neînțeleasă de elevi, am săvârșit o greșală didactico-pedagogică neiertată atât din punctul de vedere al lor, cât și din punctul de vedere al nostru.

Tot asemenea am lipsit dela datorie atunci, când n'am dat școlilor primare minoritare o programă analitică potrivită și cărți didactice corespunzătoare acelei programe speciale.

În sfârșit o extra-ordinar de gravă eroare din punctul de vedere al educației noastre naționale aici la granița ungurească, a fost, că nu ne-am dat seama de adevărul, că educația noastră națională nu se face numai prin școală, ci se face și în afară de școală și în prima linie printr-o presă românească pusă în serviciul intereselor naționale dela granița de Vest. Cetim și astăzi zilnic ziare ungurești și n'avem încătrău căci trebuie să știm cele ce se petrec în jurul nostru. Dar prin lectura ziarelor ungurești ni se strecoară zilnic în sufletul și inima noastră sentimente și idei, cu care ne hrănește această presă străină.

E timpul suprem să facem să apară zilnic în capitala acestei regiuni de graniță o gazetă românească, fără colorit de partid un ziar cotidian de informațiuni, pe care o vor citi, căci trebuie să o citească, zeci de mii de cumpărători. Apariția unui cotidian românesc la Oradea este o problemă pe cât de ușoară pe atâta de rentabilă.

Deși suntem în zdrobitoare majoritate față de conlocuitorii maghiari în toată regiunea, totuși nici după o stăpânire politică românească de zece ani nu am fost aici în stare să ne dezrobim limba din cătușile limbei ungurești. Vina pentru această stare de umilință o poartă politicianismul nostru de partid. Prin apariția unui ziar românesc zilnic de informațiuni, ziarele ungurești își vor pierde clientela ca prin minune, iar limba românească se va înstăpâni pretutindeni, unde trebuie.

Orî și cum, este o chestiune nu numai de demnitate națională, dar și de siguranță a statului, ca limba română să formeze cordoul cel mai puternic-de hotar între România și Ungaria.

Prin înlănuirea grabnică a greșelilor înșirate mai sus din politica noastră culturală de graniță, vom binemerita dela posteritate. Budapesta va putea să strige, cât îi place.

Față de Ungurii noștri avem un singur recept: să se supună dominațiunii drepte românești în interesul lor propriu, altfel vor fi fractați în consecință. Noi urmăm dictonul strămoșilor noștri: *Parcere subiectis et debellare superbos.*

Pentru cultura politică a masselor noastre rurale.

Intr'un sincer elan democratic, exponenții tendințelor spre mai bine, iar potențații zilei într'un elan demagogic — aceștia forțați, însă, de precipitarea galopantă a evenimentelor-consecințe uriașului cataclism ce-a zguduit simțitor temeliiile bătrânei Europe — au dăruit poporului român, printre alte daruri forțate, *suffragiul universal*, în frigurile momentelor tragice ce-a încercat Țara, patrioții sinceri au arătat — și potențații au înțeles — că în fața

individului oțelit în efortul — cu proporții de suprauman, chiar — pentru păstrarea a ceace s'a putut păstra în această nemaipomenită încăerare, nu *trebuie* să mai existe privilegiile monopolizate de anumiți inși. Să se dea înainte de a se fi cerut! Ar fi o neînsemnată manifestare a recunoștinței pentru sacrificiile celor ce-au făcut zid viu ca să apere Țara și Tronul. Și s'a dat! Departe, însă de a corespunde bunei intenții, însemnatul dar, a fost captat și canalizat spre a întronă și fertiliză demagogia ante și post electorală. Sătenii noștri sunt 70—80% analfabeți — și-au făcut repede socoteala o seamă de improvizați patrioți — iar în politică nici alăt. Deci sufragiul universal trebuie să rămână o *iluzie*. Șefii nu sunt accesibili masselor rurale, pe când noi, lasă pe noi! La lucru, deci, la specula ignoranței țărănilor! În largul lor patriotism, oamenii de bine ce aveau în mână destinele Țării, nu vedeau. O expunere obiectivă a stării ce-a suferit sufragiul universal în acest prim deceniu, ar constitui pentru noi o pagină destul de tristă!

Așa se face că în Decembrie trecut (1928), când frământările electorale erau în toi, câțiva învățători înregistrau uimiți comunicări reciproce: ...„colegul X., din N.' hâiat cum se cade, gospodar, nu se amestecă în trebile satului, a fost lovit și tăvălit prin noroi de săteni, fiindcă i-a consiliat să nu lipească manifeste electorale pe pereții școlii“; ...„colegul Y., din B., a fost amenințat și i-au spart ferestrele pentru singura vină că este din vechiul regat și a fost trimis de Minister să apostoleze pe aceste meleaguri“; ...„colegul Z. din C., a scăpat cu fuga din încăerarea sătenilor asmuțiți asupra notarului de „discursul incendiar“ al unui june avocat, șef al organizației... din S.“; ...„preotul N. a pățit asta“; ...„notarul B. asta“...

Întrebându-ne de unde această izbucnire a sătenilor contra îndrumătorilor lor mai apropiați, i-am găsit sorgința tot în „discursurile incendiare“: ...„notarii, preoții, învățători, aștia vă sug truda voastră; noi li vom împușină“ ...„pe regăteni li vom trimite dincolo cu tren special“ ...„să nu plățiți dările că din ele trăesc lipitorile astea“ etc., etc.

Pentru ce așa? Fiindcă acești „oratori electorali“ sunt lipsiți de cea mai elementară educație politică, iar noi — intelectualii satelor — n'am contribuit de loc la cultura politică a sătenilor. Iar dacă până acum n'am făcut-o, ni se impune s'o facem acum cu caracter de legitimă apărare. Care este procesul? Tu învățător, preot, notar — intelectual al satului — pornind dela conștiința importanței rolului tău în mijlocul sătenilor, te dedici — făcând

abstracție de inconveniente și privațiuni — ridicării poporului în raza fa de acțiune. O duci greu, sigur, căci sătenii cărora le vrei binele nu te înțeleg și chiar ei ți se pun în cale. Și, în preajma alegerilor, vine un imberb propagandist al culărui partid — de obicei profesionist liber — amețește sătenii cu verbul său demagogic, îi aruncă în spate-ți, care stai meru cu ei, iar el pleacă, extrem de satisfăcut, să raporteze șefilor succesul, rămânând să se mai reîntoarcă la alte alegeri. Echitabil, nu?

E de prisos să afirm că învățătorii, preoții, notarii, înăbușind în ei dorul pentru viața urbană ce i-a chinuit, sigur, în primii ani de conviețuire cu sătenii, au terminat prin a fi mai aproape de sufletul lor, cunoscându-le greutățile și trebuințele. Pot zice că s'a stabilit de-o parte și de cealaltă, anumite legături sufletești care, cu încetul, au devenit simpatie, iubire. Sunt multe sate care-și iubesc învățătorii, preoții, notarii și n'ar vol, în ruptul capului să să se despartă de ei. Tot așa aceștia față de sătenii lor. Unde aceste legături sunt solid întrețesute, se poate zice că învățătorul — respectiv, preotul, notarul — este stăpânul spiritual al satului și nu rare sunt cazurile când, în preajma alegerilor, sătenii vin la învățător — să luăm acest caz — și-i cer sfat: „Cum ne sfătuești să facem, d-le învățător?“

Pornind dela aceste considerațiuni, afirm că învățătorul — să luăm cazul lui — este în măsură să încerce, ba acum i-se impune să facă și cultura politică a sătenilor săi. Cred că se poate vorbi de cultura politică a sătenilor — după cum s'ar putea vorbi de *educația* politică a multora — acum când sătenii sunt chemați (?) să facă politică și satele gem de organizații, steaguri, cluburi ale tuturor partidelor politice etc.

Condiția, sine qua non, ce se impune învățătorului ce încearcă să contribue la cultura politică a sătenilor săi, este să nu fie înregimentat în niciun partid politic — n'ar avea garanții de obiectivitate — și să nu facă politică milităntă de partid. Este știut că fiecare partid politic are nevoie de popularizatori și în învățător — care prin cunoașterea intimă a sufletului și nevoilor sătenilor ar putea demagogiză admirabil — fiecare vede un excelent element, capabil de un important aport electoral, probă că înainte de alegeri „domni mari“ descind la bieful învățător — care, s'o recunoaștem, e ameșit de atâta cinste — ca la o marfă rară. După examenul electoral, valoarea învățătorului scade brusc.

Cum deprinde învățătorul pe sătenii săi la ABC politic? (Modestul meu răspuns îl socotesc expresia fidelă a bunei mele

credințe.) Întâi prin convorbiri răslețe cu fruntașii satului, ca să le capete încrederea, apoi prin conferințe la școală. Să nu socotească nimeni, nu se profanează școala! În primele conferințe le va face cultură și educație cetățenească prin noțiuni elementare: națiune, stat, puterile statului, drepturi și datorii, constituție, felul nostru de conducere, prerogative regale, guvern, rolul oamenilor în conducere, grija ce trebuie s'o pună cetățenii în alegerea și controlul activității reprezentanților lor, etc., etc. Acestea sunt chestiuni foarte importante pentru săteni, care, în sfârșit, vor înțelege ce este și cum trăește acest complex ce-i zicem „stat”, și totodată măresc simțitor încrederea lor în învățătorul care le ridică un întunecat văl de pe ochi.

Va trece apoi în revistă principalele evenimente politice din istoria neamului și persoanele sau curente ce le-au produs. Va arăta care sunt partidele politice din țară, le va schița programul subliniind realizările din anumite guvernări. Nu mai pomenesc de obiectivitatea ce trebuie să caracterizeze aceste informații, căci în funcție de obiectivitate este reușita încercării. Principal este, când vorbește de situația din prezent să stăruie în mod deosebit asupra grupărilor extremiste și asupra pericolului demagogiei (electorale, mai ales).

Un rol important în cultura politică a sătenilor l-ar avea, fără îndoială, presa (a 4-a putere în stat!) Trebuie să recunoaștem, însă, că în mâna sătenilor ajung aproape numai fițiucile de partid ale organizațiilor județene cu ditrambe la adresa șefilor lor și invective adresate adversarilor. Impresia și influența lor asupra sătenilor ușor se deduce. Ziare independente nu prea pătrund la sate. Rar unde se poate strecură sănătoasa foaie „Duminica Poporului” a d. profesor S. Mehedinți. Ce poate face învățătorul? Să recomande sătenilor foile sănătoase care să contribuie la ridicarea lor sufletească, nu să le otrăvească sufletele. Să le citească (în șezători) și comenteze diferitele știri, măsuri etc. Ar fi de dorit un cotidian independent, în ediție pentru popor, care să fie trimis obligatoriu fiecărei comune, sub orice guvern, în care să se oglindească obiectiv frământările politice din țară. Săteanul este — și el — foarte avid după actual, mai ales politic. Când te întâlnește, te 'ntreabă: „Ce mai este în țară, domnule?”

Învățătorul mai are un prilej de valorificare a bunelor intenții: în consiliul comunal. Legea îl trimite consilier de drept alături de preotul și notarul satului. Intenția legiuitorului se știe. Proșii și învățătorii — în genere aproape — nu iau în serios acest

drept. Ce trebuie să facă inv. în consiliu? Să lumineze pe consilierii săteni, să-i îndrumeze spre respectarea deplină a legilor și să-i antreneze la o sănătoasă gospodărie a satului. Să deprindă pe consilierii săteni să aibă în vedere și să urmărească binele satului, nu numai al partizanilor lor. Lucrând conștient și perseverent pentru binele comun va dobândi încrederea consilierilor săteni, apoi a tuturor. Nu trebuie să uite că: „satul poate mai mult decât statul” și că ușor poate prospera un sat și prosperând salele va prospera țara, nu? Învățătorul și preotul cari fac pe figuranții în consiliu, comit un păcat strigător la cer. Repet: mult mai ușor se remediază răul într'un sat și învățătorul să nu încerce să vorbească de binele țării, dacă sătenii nu-l văd lucrând pentru realizarea binelui în sat.

Alt prilej are inv. la cercurile culturale. Între conferințele ședințelor publice poate fi una în care să se concretizeze — mai ales — mirajul paradisiac ce-l flutură doctrinarii grupărilor extreme și să imunizeze pe săteni față de verbul excitant al profesiuniștilor demagogiei electorale și politicienilor fără scrupul. În cadrul celorlalte preocupări de ordin pur cultural și educativ, aceste puneri în gardă vor lua un caracter desinteresat, solemn. Subsemnatul, am încercat în câteva ședințe publice ale cercului cult. în comună mai mult sau mai puțin atinse de influența „discursurilor incediare” și am constatat că modesta mea expunere a acestui pericol favorizat de ignoranța sătenilor, și-a deschis drum lesnicios la inima lor provocând facilurne aprobări.

Într'o comună unde sătenii, în preajma alegerilor își alungaseră preotul, scosese ră din cancelarie pe notar și vociferase la adresa învățătorului, am avut o ședință a cercului cultural în primele zile ale lunii Februarie a. c. Spiritele nu erau încă potolite și la ședința publică n'au luat parte decât 50—60 săteni. Cunoscând situația de aci pregătisem o conferință ad-hoc. Le-am arătat împrejurările, vitrege nouă, care au favorizat propășirea nașiuilor confocuitoare și menținerea noastră, a Românilor în întunericul neștiinței perfect favorabil năzuințelor foștilor stăpânituri. Vremile s'au schimbat dându-ne nouă frâncle conducerii în mâini. Rolul de conducător implică, însă, cunoaștere, lumină, nu întuneric la care săteanul român — par'că în virtutea inerției — ține morțiș. Am arătat că factorii încredințați cu luminarea săteanului sunt învățătorul, preotul, notarul, dar că venind un agent electoral preocupat numai de promovarea intereselor lui de partid, îi înveninează sufletul cu: ... „aștia — intelectualii satului — trăesc ca

lipitorile din truda ta, sătene; votează-mă pe mine, pe-ai noștri, că te scăpăm noi de ei". . . iar tu, sătean întunecat, îmbătat de vorba lui, n'aștepti să-ți vină la putere acest proaspăt prietin, că și alungi preotul, îți stâlcești notarul, bași în răcori pe dascăl — eră aproape cazul specific lor. Colegii din cerc scontau un scandal, însă sătenii, pătrunși de adevărul situației, și-au recunoscut cu durere propria lor naivitate. Am observat în ochii lor hotărârea de a se pune în gardă pentru viitor.

S'a zis — și se zice — în ședințele publice ale cercurilor culturale e riscant să atingi astfel de chestiuni delicate. Răspund: hotărît, nu! Medicul chemat trebuie să îngrijească, primo, rana care sângerează. Or, sufletul săteanului român sângerează de specula — favorizată de ignoranța săteanului — politicienilor fără scrupul. Politica la noi este mai desmetecă decât oriunde. Chestiuni vitale Neam și Țară sunt uitate pentru ambiții mărunte de persoane sau partide. După 10 ani aproape peste tot s'a 'ntronat deviza: „pentru persoane și partid, încolo . . . après nous le déluge". Să Trăiască H. Y. și partidul Țara? Apoi, trăiască și ea!

Colegi, se impune o strângere a rândurilor. Țara are o rană sângerândă produsă de amestecul în conducerea ei a unei clase de indivizi care nu se pot — sau nu vor — ridica la concepțiile sănătoase ale șefilor lor și nici nu-i ajută să-le realizeze, aruncându-le ostentativ în față: prin noi vă valorificați și voi șefi înaintea sătenilor, al căror suflet numai noi — nescrupuloșii — îl știm deschide și speculă.

Generația tânără a satelor ce-o avem în mâini să admitem c'am ridică-o alfabetă — și deci refractară — prin obligativitate, 7 clase etc. Dar până să ajungă această generație să panseze această rană a Țării, poate să fie prea târziu. Să-i facem pe cei de acum inani speculației demagogice! Analfabeți, dar să fie cel puțin cetățeni conștienți! Boalei demagogie, să-i contra punem antidotul puternic: inițiere în ABC civic și politic sănătos!

Să'ncearcăm colegi, pentru Neam și Țară!

Garbediu, Maiu 1929.

Ștefan V. Radu

inv.

In jurul chemării către învățătorii României.

Cum ne vom ridica prestigiul de învățător? ¹⁾ de Fl. Pantîș.

Acest subiect am promis că-l voi dezvoltă într'un viitor articol și în jurul căruia așteptam să se trateze mai multe chestiuni în paginile revistei noastre.

¹⁾ Frânturi din conferința „Iubire și stimă colegială," ținută în fața colegilor subsecția din Aleșd—Bratca cu ocazia întrunirii de primăvară.

Prestigiul corpului învățătoresc depinde de doi factori însemnați: prestigiul școlii și societatea în care învățătorul trăiește. În articolul de față mă voi ocupa numai de acesta din urmă, căci condiționează în parte și asupra celui dintâi, dupăcum vom vedea.

Un om e recunoscut și respectat de societatea în care trăiește, atunci când i se cunosc meritele sale, când i se constată rezultatul muncii sale. Aplicând cazul la învățător, nouă nu ni s'a recunoscut, până acuma aceste merite ale noastre, nu ni s'au recunoscut rezultatele bune ale muncii noastre, fapt care i-a determinat, cred și pe cei în drept să fie sgârbiți când a fost vorba de salarizare sau alte modeste cerințe ale corpului învățătoresc.

Că am muncit, nimeni nu cred să ne conteste acest drept, dar foarte puțini sunt și aceia cari recunosc că am realizat un oarecare progres în ceea ce privește culturalizarea satelor lucru ce ni s'a cerut să-l îndeplinim. A fost timpul scurt? — adevărat — dar e bine să ne preocupe faptul că, *continuând decenii de-a rândul în situația de astăzi* și nu vom realiza mai mult, căci nu avem un plan cu un scop bine definit după care să lucrăm. Dealtfel, munca învățătorului nu se poate aprecia timp de 1—2 ani, ci timp de viața lui întreagă. Numai muncind cu tragere de inimă ani de-a rândul la aceeași școală, în aceeași comună, poate să se observe un oarecare progres în mersului aceluia sat; iar nu astăzi când, datorită sigur faptului că nu avem un mijloc de trai asigurat — existența asigurată — suntem siliți, ca orice om care trăiește, să alergăm după materie și deci după posturi care ni s'ar părea mai avantajoase (pământ etc), excepție făcând colegii pe care soarta i-a favorizat cu astfel de posturi. La acest vagabondaj și mai cu seamă al învățătorilor tineri, a contribuit în mare parte și însăși legea învățământului primar, autoritățile superioare școlare, prin faptul că îl numesc pe normalist în învățământ cu titlu de suplinitor deși cu diplomă, sub pretext că n'a satisfăcut serviciul militar, forțându-l astfel să nu stea decât 1 sau doi ani în aceeași comună, în care ani nimic temeinic nu se poate face pentru progresul școlii și pregătirea unei generații, cum zicem noi, mai cu seamă că în urma sa vine un altul cu alte planuri, alte păreri, care ori desconsideră munca celui dintâi, dând totul la o parte, ori știind că la anul nu va mai funcționa la aceeași școală, le lasă toate într'o mai mare dezordine. În felul acesta școala primară în loc să fie un focar de lumină, de cultură în întunecul ce-o înconjoară, a rămas ca orice instituție oficială,

care dacă n'a regresat, apoi lucru singur n'a realizat nici progres. Așa se face că sătenii n'au intrat încă în spiritul școlii și n'au înțeles binefacerile ei, iar față de „învățătorul pribeag” și-au exprimat neîncredere, ba în multe cazuri s'au revoltat contra noului învățător, provocându-l să intre în comună cu forța jandarmului, (cazul s'a întâmplat cu mine și cunosc mulți colegi și din alte județe care s'au stabilit în felul aceasta).

Acest lucru era bine să-l cunoască D-l Ministru al școlilor când a dat ordinul N- 134970 928, prin care ordin toți învățătorii fără serviciul militar satisfăcut sunt considerați ca suplinitori, iar posturile li se vor publica vacante. E de datoria noastră, cred, să scoatem la iveală lucruri ce sunt în dauna învățământului, în dauna progresului cultural. De aceea dar, propunerea mea ar fi, dacă va avea norocul să fie primită de către cineva, ca în congresele învățătoresci ce se vor ține în această vară, să se stăruiască asupra acestui lucru, să se termine odată „suplinitorii cu diplomă” evitându-se, astfel și încurcăturile ce se fac astăzi cu încadrarea învățătorilor — supunerea la examenul de definitivat — la care examen la mulți colegi după ordinul mai sus numit n'au dreptul să se supună până după 7—8 ani, tot așa și cu celelalte gradații de înaintare:

Ar fi bine să ne oprim asupra acestui lucru și să nu fim egoiști ori interesați când va fi vorba să ne cerem acest drept, căci nu vom feriți pe nimeni, dar vom face un pas însemnat spre îmbunătățirea situației țigănești învățătoresci, pentru care lucru vom fi bine recunoscuți.

E bine să se știe că numirea în învățământ, depunerea jurământului, este un act dintre cele mai importante din viața învățătorului și foarte bine ar fi să punem mai mult preț pe ele, atât noi și autoritățile noastre superioare; să le dăm atenția ce li se cuvine.

Iată bunăoară ce s'ar putea face: Când normalistul, absolvent cu diplomă, urmează să fie numit în învățământ, să nu fie silit a cutreera zile de-a rândul străzile orașului, așteptând cu cererea în mână pe la porțile revizoratului sau inspectoratului școlar, flămând, nedormit, rupt de oboseală și fără nici-un ban în buzunar, cum mi s'a întâmplat mie și aproape la toți colegii de școală din seria mea, așteptând două săptămâni fără două zile în Oradea; (noaptea dormeam la „Gară”, ziua ne hrăneam cu o bucătică de pâine ce am căpătat — o dela școala unde făcusem ucenicia de învățător), ci o frumoasă serbare, o adevărată manifestație românească,

ar merita să aibă loc în capitala Județului, la teatrul național în ziua când luptătorii neamului intră în lupta de culturalizare a poporului românesc; cel mai greu front astăzi. O astfel de serbare dată, cel mai nimerit ar fi, de către absolventele și absolvenții școlilor normale, în prezența și în onoarea pensionarilor, care merită să fie sărbătoriți de către acei pentru care au muncit în întreaga lor viață, ar trezi în inimile finerilor învățătoare și învățători multă căldură sufletească, multă ambiție și multă dragoste față de cariera ce au îmbrățișat-o.

Cu deosebită plăcere am citit articolul „Pensionarii” din numărul de pe Ianuarie 1928, văzând că s'a propus și s'a luat această inițiativă frumoasă, demnă dar urmat; de cu mâhnire văd astăzi că propunerea a rămas pe hârtie, căci sigur, ca orice inițiativă de felul acesta, n'a fost cine s'o sprijinească, să-i dea concurs, de teamă ca acei care iau astfel de inițiative să nu se ridice pe spinarea noastră, fapt care face să stăm în această lăncezeală. Pentruca să se evite acest lucru dar, aș fi de părerea ca în ședința asociației noastre ce în curând va avea loc la Oradea, să ne apărăm și asupra acestui lucru și din inimile tuturor să pornească acelaș consăntămint, „să luăm noi înșine inițiativa ca în urmă să ne sprijinească oficialitatea”. Ar fi o inițiativă frumoasă, care, prin devenirea ei în realitate, ar însemna un real progres spre ridicarea prestigiului învățătoresc.

Acuma, după ce normalistul a asistat la astfel de manifestație și este numit titular într'o comună mult sau mai puțin preferată de el, nu să fie numit din oficiu cum se face astăzi, autoritățile școlare să mai aibă de grijă să nu-l lase pe învățător să meargă singur în comună ca un pribeag „Rătăcit pe căi străine”, dând astfel prilej sătenilor să rămână cu convingerea de până acum că învățătorul abia așteaptă să intre în comună să-și capete de mâncare și pe care ei îl pot în schimba când vreau și își pot aduce altul când ei vreau; eu aș mai cere ca învățătorul la intrarea lui în comună și preluarea postului în primire, să fie însoțit și prezentat sătenilor de către a anumită autoritate de stat: Subvizorul de control, dacă acesta nu e ales din cluburi politice și cunoaște într'o oarecare măsură sătenii, sau cel mai nimerit ar putea fi de către unul din organele administrative, bunăoară pretorul de plasă, dacă n'aș fi prea pretențios în această alegere. Acest lucru, nu prea greu de îndeplinit de altfel, dacă l-am putea aduce la îndeplinire, ar contribui în mare măsură la ridicarea prestigiului nostru și totodată s'ar evita metoda rușinos de a intra în comună contra voinței sătenilor și în multe cazuri cu forța jandarmarească.

Acest fel de prezentare ar fi avantajos și prin faptul că învățătorul ar avea ocazie să intre dela început în relații mai de aproape cu aceste organe administrative și alți factori culturali ai satelor, evitându-se în felul acesta multele neînțelegeri ce sunt astăzi între: învățător, notar, și preot sau altele de felul acesta care toate sunt în dauna progresului cultural al satelor.

Lucruri, cam de acestea ar fi bine să ne preocupe și să aibă loc în întruniri de-ale învățătorilor, iar nici decum discuțiuni personale, pe terenul „separatismelor“ ce se fac astăzi între: „Ardelenii“ și „regățenii“ „tineri“, „bătrâni“, „orășeni“ și cei din provincie etc, care toate ne scad prestigiul nostru în fața opiniei publice. Se știe, cred, de toți, că învățătorul e chemat să facă unirea sufletească a poporului românesc din toate ținuturile alipite; apoi prin separatismele ce noi le facem, dăm dovadă că nu suntem la chemare și în urmă cerem să fim răsplătiți? Pentru care merite?

Ni se cere să ridicăm nivelul cultural al poporului românesc, să-l deșteptăm la o nou mijloc de trai, să-l scoatem din ignoranță, și patima beției, a lenei ș. a.; putem noi rezolvi această problemă? avem mijloacele trebuitoare pentru a putea face toate acestea? Lueru sigur că nu. Atunci câștigarea acestor mijloace dar să ni-le câștigăm și le vom câștiga, dacă vom ști să ni le susținem. Dacă Statul ține socoteală de propășirea învățământului, apoi lucru sigur că va ține socoteală și de strigătul celor 40.000 de luptători de care depinde acest progres.

La congresele din vară ar fi momentul să începem ofensiva, că întârzierca ne va costa mult.

Problema stă deschisă pentru ficcare.

Cum să asigurăm prestigiul de învățător?

Una dintre problemele actuale, care ni se impune și care ne interesează deopotrivă, pe toți acei cari suntem chemați să luminăm poporul, în mijlocul căruia suntem, este și aceasta: *Cum să ne asigurăm prestigiul de învățător*, singurul factor și cel mai necesar, în munca pentru realizarea scopului pe care-l urmărim.

Referitor la această chestiune, am cules o sumă de păreri, din discuțiile ocazionale, pe cari le-am avut cu unii colegi.

S'a afirmat de atâtea ori și este știut că munca noastră în mijlocul poporului n'are rezultatele așteptate, tocmai din cauza decadenței prestigiului învățătorilor. Ce e de făcut? Să muncim

pentru ridicarea lui! Insa cari sunt căile și mijloacele pentru atingerea acestui scop? Desigur pe punctul acesta vor fi încă multe păreri și obiecții.

Fu mă voiu mărgini numai să arat principalele cauze ale decadenței prestigiului învățătorilor: 1. *insuficiența pregătirii unor învățători*, 2. *circulația învățătorilor dela un post la altul și* 3. *situația materială a învățătorilor slabă*; apoi să schizez mijloacele de îndreptare.

Astăzi deși ne apropiem de o normalizare a învățământului, după atâția ani dela războiu, totuși încă n'am ajuns să avem un corp didactic bine selecționat. Se înțelege, necesitățile vitale nici n'au permis aceasta. Dar așa se explică faptul că „primarul“ sau „diacul“ sunt mai bine priviți de popor, decât învățătorul. Acesta este semnul că din lipsa de pregătire bună, învățătorul nu desfășoară o activitate culturală în mijlocul poporului. El muncește numai la școală, iar țaranul nu prea cunoaște aceasta și-l privește ca pe oricare „surtucar“. Mai rău decât atât e când învățătorul ajunge sub critica oamenilor; pentru o oarecare atitudine. Atunci nu poate fi vorba de prestigiu.

Învățătorul trebuie să se știe impune atât prin conștiințele sale, cât și prin *autoritatea sa morală*. În purtarea și atitudinea învățătorului atât copiii, cât și cei mari, găsesc exemplul, iar învățătorul câștigă respectul lor.

În activitatea extra-școlară să nu ne mărginim numai a țineă diferite întruniri cu poporul, ci să dăm o mare importanță corului bisericesc. La tot cazul să nu ne arătăm refractari față de biserică, ci să cântăm cu școlarii la biserică, așa ne atragem și mai mult simpatia poporului care zice: uite dascălul nostru ce frumos știe cânta și la biserică. O spun, că nimic nu-i mai plăcut poporului decât aceasta.

Munca din școală nu-i apreciată de popor după meritul ei, ca cea extra-școlară. Dar și în acest scop putem stabili „colaborarea între învățător și părinții copiilor.“ Învățătorul se va interesa de aproape de școlari și de familia lor și va aplica mijloacele cele mai potrivite pentru a atrage pe școlari, câștigându-și iubirea acestor ființe. Astfel învățătorul va ajunge, în scurt timp, să fie bine privit de părinții copiilor, cărora copiii le istorisesc totul. Se înțelege aceasta este o stare ideală, când nu mai poate fi vorba de amenzile școlare, cari în unele părți au devenit spaima poporului și pericolul învățătorului. Prin urmare, dacă lucrăm pentru ridicarea prestigiului nostru, să nu acționăm brutal, ci umanitar, căci numai așa ne vom ajunge scopul.

Dar pentruca învățător să poată avea răgazul să-și desfășoare activitatea sa într'un sat, trebuie să i se dea posibilitatea să stea cât mai mulți ani de-a rândul în acel sat, pentruca să-și cunoască poporul și școlarii și să-și desfășoare planurile sale, punându-le în aplicare. Atunci își însușește o *tactică proprie*, iar munca sa se desfășoară curgător. E ca un fir uniform și progresul se observă. Când însă într'o comună se perindează mai mulți învățători, ei nu cdtinuă firul operei începute de altul, iar poporul rămâne numai c'o impresie. Când va mai încetă asemenea circulație a învătătorilor, atunci vom observa progresul. Poporul va ști cum să se acomodeze, iar prestigiul învățătorii, va crește.

Pentru toate acestea se simte însă și nevoie de a-se îmbunătăți și situația materială a învățătorilor, ca să nu fie siliți a se compromite, făcând apel la la bunavoința unor săteni pentru alimentație. Să nu ni-se pară acest sfat o jenă, deoarece s'a putut constata. In sfârșit această este grija superiorilor.

Învățătorul in grija căruia stă viitorul neamului, va trebui să se socotească nu „un funcționar“, ci un izvor de lumină pentru toți. Iată mijloacele de ridicare a prestigiului, care ne duc la izbândă.

Gh. Moșu

inv. Fănață

I. Pentru dezvoltarea satului cultural.*

Referatul d-lui Apostol Culea.

Generația noastră a participat la lupta pentru emanciparea economică a satului prin cooperatie și începuturi de perfecționare tehnică a producției. Am asistat la cuceririle populare din a II-a etapă a evoluției sociale a țărânimii noastre: participarea satului la viața politică a țării. Concomitent cu satul politic vrem să vedem și satul cultural. Isprăvindu-se perioada revendicărilor politice și mișcarea economică a satului încapând pe mâinile profesioniștilor ei direcți, pe încetul învățătorimea rămâne întreagă disponibilă pentru cultură. Aceasta trebuie să întemeze satul cultural al căruia contur s'a schițat ici-colo prin începuturi fâgăduitoare. Realizarea lui este o operă de colaborare a inițiativei particulare cu cea de Stat, cu concursul înțelegător al comunității sătești. Satul cultural devine o realitate, dacă creiază un nou așezământ între școală și biserică pe bază asociativă, cu local pentru bibliotecă, șezători culturale, expoziții, desfaceri de publicații, producțiuni artistice, muzeu, cinematograf, radio etc.

* Dela Congresul corpului didactic primar.

Generația învățătorilor de azi trebuie să stea la rostul ei animator în mijlocul acestor societăți culturale, așa precum cea precedentă din zilele lui Spiru Haret a urzit cooperatia economică rurală.

Pentru a așeza temeliele satului cultural, cerem guvernelor rării să-î sprijine dezvoltarea prin o serie de măsuri :

a) Vitalitatea poporului e crunt amenințată dacă nu se dau satelor agenți sanitari, veterinari și moașe cu altă pregătire printr'un învățământ medical mediu. Satul fără infirmerie, fără depozit de medicamente și baie comună, nu poate deveni un sat cultural.

b) Reorganizarea cursului supra primar și de adulți de acord cu ministerul agriculturii și al muncii, aplicându-se programe regionale și lucrări practice locale pe 5 tipuri : munte, regiune deluroasă, câmpie, margini de ape și centre comerciale-industriale. Terenurile de experiențe și culturi model, cu care sunt înzestrate satele, să devie o realitate. Să dăm satului agronomul comunal (care să fie totodată și pomicultor, viticultor și silvicultor) ca model practic al satului și maestru al acestor cursuri; maestră de gospodărie casnică, igienă și lucru casnic; precum și maeștri de meserii locale.

Să se înceapă treptat cu comunele cele mai mari.

Noua lege a învățământului agricol, inițiată de d-l ministru Ioan Mihalache, prevede o școală specială pentru formarea acestui corp de educatori economici necesar cursurilor supra primare și de adulți.

c) Crearea fondului cultural comunal pentru întreprinderile culturale (deosebit de cea școlară) în legea administrativă supusă parlamentului; printr'un impozit asupra fondului cultural dela bănci și alte întreprinderi economice; prin înglobarea fondului cultural al băncilor populare și cooperativelor satelor, pentru acelaș scop; printr'o cotă a fondului strâns prin taxele pe spectacole și care fond, colectat la Ministerul de Finanțe, are altă destinație.

d) Printr'o lege pentru încurajarea organizațiilor culturale, Statul va statua mod de funcționare al comunităților culturale (denumite cămin cultural, ateneu popular, case de celire etc.) le va împrietări și le va fixa veniturile. Legile bibliotecilor populare din Bulgaria și Cehoslovacia ne pot servi de imbold.

e) Față de avântul ce l'a luat mișcarea culturală la sate cerem d-lui ministru al Instrucțiunii un examen serios al problemei și ajutorarea ei pentru organizare. Celace Casa Școalelor, cu actualele ei posibilități, e prea puțin. Să se creeze o direcție specială a culturii populare autonomă în ruajul birocrație de Stat, cu un consiliu cultural în cap, prezidat de Ministrul Instrucțiunii.

Această organizație de Stat va colabora cu organizațiile culturale de inițiativă particulară.

f) Fiindcă școala primară sătească este factorul inițiator și determinat în dezvoltarea culturală a poporului, progresele ei nu trebuie judecate după frecvență și numărul certificatelor de ab-

solvare eliberate, ci după câți cetitori formați se găsesc în sat. Ca să ajungem aici, cerem d-lui ministru să introducă în orarile școlii „ora de șezătoare cu copiii” în clasă, pentru dezvoltarea gustului de citit, — oră pe care o au școlile atâtor țări în acelaș scop.

Să se întemeeze cursuri pentru bibliotecari și îndrumători ai activității culturale la sate. Să fim ajutați să putem întemeia un organ de călăuză în problemele satului și de bibliografie pentru bibliotecile populare.

g) Încurajarea cercurilor culturale și centrelor culturale (Nucleele viitoarelor organizațiuni culturale asociative) în mod mai echitabil, pe baze de premii.

A răsplăti prin Casa Școalelor centrele culturale numai pentru că fac dovada unei șezători înare, mi se pare o nedreptate. Pe la cercurile culturale și atâtea școli care nu sunt centre culturale, se fac șezători, fiind obligate prin regulament, inspecții și prin obiceiuri îndătinate, fără nici o plată. Nu odată am primit reclamațiuni dela învățători cari întrebau nedumeriți de ce pentru munci egale, unii primesc plată și alții nu. Ca să fie într'adevăr „centre culturale model” ar trebui să stimulam inițiativa, emulația, printre învățătorii care cultivă gustul cititului în popor. Recompensa va fi proporțională cu efortul fiecăruia. Sistemul de recompensă propus de noi cuprinde tot programul cultural realizabil acum și controlabil, fără să nedreptățească pe nimeni. Ideal ar fi ca toate comunele să participe la aceste premii. De nu e posibil, măcar cele cari vor voi din fiecare județ, iar din regiunile eteroglole și din provinciile noi, cât mai multe. Fondul global cultural prevăzut în bugetul Casei Școalelor, e suficient pentru aceste premii. Centrele culturale județene vor fi recompensate prin premii anuale de: 8000, 7000, 6000, 5000 și 4000 lei. Să se acorde premiul: Celor cari vor avea din cele 40 volume alese (30 dacă școala are două posturi și 20 dacă are un post) cel puțin fiecare carte citită odată de un cetitor pe an, afară de școlari.

Celor cari isbutesc să facă cetitori de cărți și reviste o pătrime din totalul știutorilor de carte. Celor cari fac șezători de clasă cu elevii, săptămânal și împart cărți din bibliotecă copiilor. Celor cari fac șezători de citire și convorbiri cu sătenii 3 pe lună și au isbutit să-și facă cetitori la șezătorile de lucru prin casele oamenilor. Celor cari au organizat un depozit de desfăcere de publicații în sat, fie la comitetul școlar, la ușa bisericii, la bancă, cooperativă, cărciumi, la horă, nunți, la bălciuri, pe ulițe în zile de adunare etc. Celor cari fac cel puțin 8 serbări festive pe an (cu conferinți, teatru, jocuri, cântece, expoziții, etc.) Celor cari au isbutit să strângă pentru înzestrarea și întreținerea bibliotecilor cel puțin 2000 lei pe an.

Premiul II, III, IV și al V se acordă celor ce îndeplinesc parte din condițiunile arătate în ordine descrescătoare.

În satele cu o populație eteroglotă sau minoritară, se acordă premiul I: Celor cari au un curs de adulți și fac șezători de luc-

tură. Celor cari vor fi făcut cel puțin 10 cetitori adulți la bibliotecă pe an și abonați la foi românești. Celor cari fac școlătoarele de clasă săptămânale, serbările festive și vor fi strâns fondul de bibliotecă așa precum s'a arătat mai sus. Celelalte premii se acordă centrelor care au proporțional o activitate mai redusă.

h) Casa Școalelor, după biblioteca-expoziție ce trebuie organizată în scopul de a servi de model pentru toate bibliotecile populare din țară, să trimeată în toate satele buletine bibliografice însoite de două ori pe an. Bibliotecii model (cu diviziuni pentru copii săteni și fruntași culturali de sate) să se înființeze în toate județele.

i) Cerem a se pregăti în cursul acestui an: Antologii teatrale pentru copii și adulți; antologii de cântece și coruri; o carte de jocuri naționale; o carte de conferințe — schițe pe regiuni, având câteva dezvoltate; un plan de monografie comunală; un chestionar-călăuză pentru culegere de material folkloristic etnografie și orice alt material pentru muzeul local.

j) Desvoitarea radionofoniei și organizarea cinematografului ambulant cu concursul județelor (după modelul sașilor și al bulgarilor) în locul sistemului de astăzi nepractic (s'au depozitat pe la revizoratele școlare câte un aparat cari nu pot fi folosite potrivit scopului).

Pentru realizarea acestor deziderate nu e vorbă nici de impozite noi, nici de alocații bugetare, ci numai de o cât mai echitabilă modificare a repartițiilor din bugetul în curs.

Congresul învățătorilor din Ardeal, Crișana, și Maramureș în Alba-Iulia.

Comitetul central al Asociației învățătorilor români din Ardeal, Crișana și Maramureș și comitetul fundației „Gheorghe Lazăr”, a convocat a 11-a adunare generală a fundației „Gheorghe Lazăr” în zilele de 29 și 30 August a. c. la Alba-Iulia, sala Unirii, cu următoarea ordine de zi:

1. Ședința I-a a Asociației, în ziua de 29 August.
1. Participarea la serviciul divin în catedrala Unirii.
2. La ora 10 jum. deschiderea adunării generale.
3. Raportul comitetului central despre activitatea Asociației dela înființare și până prezent.
4. Raportul căstierului general.
5. Raportul redacției revistei și administrației revistei „Învățătorul”.
6. Raportul direcțiunii Căminului fetelor de învățători din Cluj și prezentarea gestiunii.
7. Alegerea comisiunilor pentru verificarea rapoartelor de sub p. 3—6.
8. Conferința d-lui prof. univ. C. Rădulescu-Motru.

9. Masă comună.

II. Ședința I-a a fundațiunii „Gheorghe Lazăr” în ziua de 29 August ora 4 d. a.

1. Deschiderea adunării generale.

2. Raportul comitetului.

3. Raportul casierului.

4. Raportul directorului administrativ al căminului Casa învățătorilor din Cluj și prezentarea gestiunii pe 1928.

5. Alegerea comisiunilor pentru verificarea rapoartelor de sub p. 2—4

III. Ședința II-a a Asociației la 30 August, ora 9 a. m.

10. Școala din Agoo, conferință ținută de d. V. Ţoni.

11. Unificarea organizațiilor învățătorescilor din România.

12. Rapoartele comisiunilor.

13. Eventuale.

14. Închiderea adunării generale.

ora 4 d. a.

6. Rapoartele comisiunilor.

7. Eventuale propuneri.

8. Închiderea adunării.

*

După deschiderea festivă a congresului în sala Unirii, se va face un pelerinaj la temnița lui Horia, Cloșca și Crișan.

Consiliul general al Asociației se va întruni în ziua de 28 August ora 6 d. a. în Alba-Iulia. Membrii Asociației sunt rugați a participa în număr cât mai mare.

Recomandăm colegilor următoarele lucrări apărute de curând :

Tradiția și rolul ei social.

Conceptii și perspective din

Pedagogia actuală

de Eugenlu Speranția.

Religie și caracter.

Învățătorul din postul al II-lea

de G. Bota.

Între manualele didactice aprobate în actuala sesiune de către Onor. Consiliul permanent este și „cartea adultului pentru anul II și III” de: **G. Bota, G. Tulbure, A. P. Nicu, Alex Riza și C. Bunea.**

No. 3127—1929.

Se aduce la cunoștința celor interesați, că referitor la chestiunea încadrării învățătorilor din Ardeal numiți de Consiliul Dirigent fără considerare la studiile ce posed, Domnul Ministru al Instr. Publice a dat asigurări, că o va rezolva în cursul lunii Mai erf. printr'un articol de lege. În consecință vă rugăm să binevoiți a aduce aceasta la cunoștință tuturor celor interesați și a-i ruga să nu mai facă alte demersuri pe la Min. Instr. întrucât încadrarea se va face pe anul 1924.

Oradea, la 22 Mai 1929.

No. 3959—1929.

Ministerul Instr. cu ord. No. 54065—929 din 29 Mai 1929 în legătură cu înscrierea învățătorilor la examenul de înaintare Gr. II ne face cunoscut, că au dreptul la inspecția specială, toți cari la data publicării examenului întruneau condițiunile de stagiu pentru înscrierea, indiferent de termenul când au introdus cererea.

Oradea, la 24 Iunie 1929.

No. 3975—1929.

Aproape în toate comunele ort. rom. s'a înființat organizația religioasă numită „Oastea Domnului” cu scopul de a adânci viața religioasă morală.

Aceste organizații sunt datoare a se întruni în fiecare Duminică și sâmbătoare și cum școala este datoare să dea tot concursul creșterii religioase morale, d-nii învățători sunt insistent invitați, că nu numai să pună la dispoziția acestei organizații sala de clasă a școlii, ci să și dea sprijin efectiv preoțimei pentru buna funcționare și propășirea acestor organizații cu bune intențiuni.

Oradea, la 24 Iunie 1929.

No. 2288—1929.

Ordinul No. 35598—929 al On. Minister se comunică în întregime pentru conformare întocmai. „Din informațiile și datele pe care le are, Ministerul, constată, că unele școli primare, contrar prevederilor categorice ale legii și regulamentului, sub diferite motive:

1. Au încasat și încasează defa părinții copiilor, fel de fel de taxe școlare, pentru comitetele școlare respective.

2. În contul acestor taxe și, adresează, chiar în contul bugetului Ministerului, direct, sau prin intermediul comitetelor școlare respec-

tive, angajează diferite persoane, cu sau fără calificăția necesară, pentru predarea unor cursuri ce, după lege, sau cad în atribuțiunile corpului didactic bugetar al școlii, sau n'au nici o legătură cu programul școlii, limitat atât ca materii cât mai ales, limitat ca număr săptămânal de ore.

În consecință Ministerul decide:

1. Având în vedere obligativitatea și gratuitatea învățământului primar, interzice cu desăvârșire încasarea oricăror taxe școlare dela părinții copiilor ce frecventează școala, ca fiind regulat înscriși.

2. Interzice cu desăvârșire angajări de persoane în contul taxelor școlare pose pe elevi până în prezent.

3. Interzice categoric, predarea obiectelor și dexterităților neprevăzute în programele școlare.

4. Maestrelor, precum și maștrii de muzică, gimnastică profesionale precum și profesorii l. franceză și l. germană să dispară imediat dela învățământul primar.

5. Maestrelor și maștrii de lucru, precum și cele de gospodărie, vor fi limitate numai pentru învățământul complementar și numai în strictă conformitate cu prevederile legii.

6. Directorii școlilor care, cu începerea dela data primirii acestei Decizii, vor călca aceste dispozițiuni, vor fi trimiși înaintea comisiei de judecată.

Oradea, la 15 Aprilie 1929.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
No. 2453-1929.

Implinindu-se 10 ani dela marele act istoric al unirii tuturor românilor „Asociați pentru literatura și cultura poporului român, în înțelegere cu Institutul Guvern și cu comitetul instituit de acesta pentru aranjarea serbărilor Unirii a hotărât, ca într-o poamea de veci a zilei de 1 Decembrie 1918, să ia asupra sa sarcina de a întocmi, cu concursul membrilor ei și al tuturor oamenilor de bine și Muzeul Unirii, a cărui clădire și sprijin material la aranjare ni s'a pus la dispoziție din partea Onor Minister al Cultelor și Artelor.

Acest muzeu va cuprinde:

1. Obiectele și documentele istorice în legătură cu afirmarea rognității părților ardelenice, a pregătirii și înfăpturii Unirii și anume.

1. Obiecte și documente de proveniență română.

2. Obiecte și documente în legătură cu voivodatele românești din aceste părți.

3. Obiecte și documente referitoare la mișcările din revoluția anilor 1437 și 1514.

4. Obiecte, documente și tablouri din epoca lui Mihai Viteazul (tabloul ce prezintă intrarea lui Mihai în Alba Iulia, Lupta dela Călugăreni etc.)

5. Obiecte documente și tablouri din revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan (supliciuul lui Horia etc.).

6. Obiecte, documente și tablouri din revoluția lui Horia 1848—1849

7. Obiecte documente și tablouri din anul 1918, între cari procesele verbale al Comitetului Partidului Național până la 1 Decembrie 1918, cu discursul d-lui Dr. Alexandru Vaida Voevod dela 18 Oct. 1918 și cu contractul încheiat între Antantă și România pentru intrarea acesteia în războiul mondial alături de Antantă.

8. Manifestul Generalului Prezan, în original și hotărârile noastre în original.

9. Proclamația și convocarea Adunării Naționale dela Alba Iulia în original, procesele verbale ale Adunării și discursurile rostite, scrise de mâna fiecărui vorbitor, în original.

10. Tablourile și fotografiile făcute cu acea ocaziune.

11. Procesele verbale de constituire și alte acte ale legiunilor înființate în părțile Ardelene, ordonanțele date de aceste legiuni și drapelule lor etc.

12. Rapoartele și procesele verbale ale comitetelor județene și de plasă, ordonanțele date de aceste, foii volante etc.).

13. Facsimilul, dacă nu se poate originalul, actului de unire, prezentat M. Sale Regelui la București.

14. Tabloul delegației Ardealului, care a prezentat M. Sale Regelui actul de Unire.

15. Fotografiile sau tablourile conducătorilor Adunării dela Alba Iulia, d-nii Iuliu Maniu, Dr. A. Vaida Voevod, Dr. Ștefan C. Pop, Dr. I. Suciu, V. Goldiș, Dr. Teodor Mihali, Gheorghe Pop de Băsești, Mihai Popoviciu, Dr. I. Ciordaș, N. Bolcaș, Căpitan Medrea, O. Gritta ș. a.

16. Tablourile morților cu această ocazie: I Brion, părintele Opreș etc.).

17. Tabloul familiei Regale.

18. Colecții de ziare și reviste din cele timpuri, deasemeni cărți scrise în legătură cu Unirea etc.

Comunicând acest proiect pentru înfăptuirea unui monument de o valoare neperitoare cum are să devină Muzeul Unirii, în viața neamului nostru, rugând despărțimintele și cercurile culturale ale asociațiunii și întreagă obștei românească în special facem un apel călduros la toți aceia cari au avut un rol în pregătirea și desfășurarea acestor evenimente să ne vină întru ajutor, fiecare cu ce poate din obiectele indicate pentru înzestrarea cât mai grabnică și mai mulțumitoare a acestui Muzeu.

Asociația face prin noi un călduros apel în primul rând către d-nii învățători cari au luat parte la pregătirea și desfășurarea acestor evenimente, ca să-i pună la dispoziție tot ce poate din obiectele indicate pentru înzestrarea acestui Muzeu al Unirii.

Obiectele se vor trimite la adresa Despărțământul Alba al „Astei la Alba Iulia, la mâna d-lui dir. al liceului Mihai Viteazul” I. Sandu.

Oradea, la 22 Aprilie 1929.

Dr. Aug. Caba

Revizor școlar.

Adolphe Ferrière și Educația Constructivă.

(Progresul Spiritual)

VI

Între tendințele instinctive ale fiecăruia dintre noi, se dă o vecinică luptă de concurență. Această luptă are de efect o coordonare, o adaptare reciprocă între ele, de sigur însă sub predominarea momentană a uneia dintre aceste tendințe sau a unui grup coerent.

Cele ce se petrec în viața subconștientă, a instinctelor, au o anumită putință de proiecție conștientă. Proiectarea conștientă a tendințelor instinctive predominante constituie „interesul.”

Dacă cunoaștem trăsăturile generale ale vieții instinctive, ușor vom înțelege deci și aspectele psihologice ale vieții intelectuale căreia „interesul” îi este motorul, — deoarece și „interesul” este o formă a activității eului.

Definiția de mai sus a interesului, așa cum o dă Ad. Ferrière este în aparență diferită de definițiile curente. Așa, de pildă, după **Herbart**, interesul pare a fi unul și același lucru cu „atențiunea voluntară” (vezi: „Umriss pädagogischer Vorlesungen” §. 73) iar atenția, în general este „tendința de a ne înalță reprezentările.”

Atențiunea involuntară este o tendință mânată de alte forțe decât voința conștientă, și anume: la baza ei stau, după cum au susținut-o mulți (**Maudsley, Horwicz, Ribot, Wundt, Ebbinghaus, Ziehen** etc.) diversele stări afective și în special ceva ce se numește de obicei: sentimentele. La rândul lor, sentimentele sunt, după cum o susțin unii psihologi, (**Larguier des Bancels, Mac Dougal**) emanațiuni ale vieții instinctive. În ultimă analiză, deci, tot acolo ajungem: la recunoașterea orientării instinctive a „interesului.”

Din strănsul paralelism dintre instinct și interes, se pot deduce câteva proprietăți generale ale acestuia din urmă:

Dupăcum există dorințe și instincte nesatisfăcute niciodată, tot astfel se poate ca un anumit interes să domine dealungul vieții cuivă, fără o deplină satisfacere. Deasemenea, după cum instinctul înăbușit, oprimat, moare ori se transformă într'un complex subconștient, — tot așa interesul nesatisfăcut se ofilește și dispăre, sau reapare sub o formă de nerecunoscut, într'o pasiune pentru cutare sau cutare activitate care reprezintă simbolic tendința cea înăbușită. (v. pag. 243.)

Dacă interesul e atenția involuntară, el e cu alte cuvinte o atitudine mintală cerută, sprijinită în subconștient de un fond bogat de profundă viață afectivă îndrumătoare de acțiuni. Eul întreg decurge dintr'o convergență de tendințe instinctive subconștiente. Când un instinct domină, eul întreg se confundă cu el. (pag. 249.)

Implicit putem înțelege de ce interesul, atenția involuntară, constituie manifestările cele mai caracteristice ale eului. O preocupare **interesantă**, se numește cea pe care o adoptăm cu toată ființa noastră, fără ajutorul unui **efort**, ci printr'o sete intensă și greu de stăpânit. (pag. 251.)

Se pare deci că un antagonism, ar fi existând între interes și efort. Asupra lui se oprește Ferrière într'al doilea paragraf din capitolul VII.

Interesul, în sensul spiritual al cuvântului, constituie dorința de expansiune spirituală* (W. A. Lay definește interesul în termeni echivalenți: „ein andauerndes und bestimmt gerichtetes Bedürfniss zu assimilieren, geistig zu wachsen,“ adică: o nevoie continuă și dirijată în mod sigur, de a asimila, de a crește spiritualmente.

Activitatea care cere un efort este, însă, tocmai cea care nu e prin sine interesantă. Mai mult chiar: „efortul ucide interesul (spiritual) sau îl reduce la un minimum.“

De altă parte, o activitate interesantă prin ea însăși și care decurge deci din simple înclinări subconștiente, nu presupune decât un minimum de efort: ea nu obișnuiește pe individ cu silința, nu-l călește pentru lupta vieții. (pag. 250.)

De aceea pedagogii se împart în două taberi extreme: unii pornesc dela constatarea că interesul este „motorul vieții spirituale și condiția progresului ei“: aceștia înlătură din învățământ sfortarea. Alții văd în efort: condiția Vieții (în genere), condiția luptei și a succesului împotriva tuturor adversităților, deci iarăși, condiția progresului. După aceștia, educația trebuie să fie o vecinică ucenicie a efortului. Ceea ce se dobândește printr'o activitate atractivă, le apare unora dintre ei ca un câștig la loterie, adormitor al energiei de luptă și acțiune.

Ferrière respinge atitudinile extreme și recomandă să se țină seamă de natura și de nevoile psihologice individuale ale fiecărui individ. Atât prin vârstă cât și prin temperament suntem diferiți, așa încât efortul ne este mai mult necesar unora, mai puțin altora. Filosofia efortului se potrivește mai mult adultului, pe când copilului trebuie să-i aplicăm o sinteză a efortului cu interesul. Această sinteză, Ferrière o numește: Pedagogiu interesului (§. 6. cap. VII.)

Un veritabil interes provoacă întotdeauna un efort spontan, cum orice efort spontan sporește mănuchiul de energii profunde ale eului și deșteaptă interesul.

Intre poliți opuși: al plăcerii fără nici un efort, și al efortului fără nici o plăcere, există zona mixtă, alcătuită de *munca interesantă*. Ea e cuprinsă între două limite: una e mai aproape de polul plăcerii, — e interesul activ; cealaltă e mai aproape de polul efortului: e efortul interesant.

Această regiune de mijloc este ambianța cea mai favorabilă pentru o sănătoasă și înțeleaptă educație. Ea s'ar putea numi: efortul tehnic și se poate formula astfel:

„Interesul să se îndrepte asupra scopului urmărit, iar tehnica (mijloacele pentru atingerea scopului), să fie domeniul hărăzit efortului.”

Autorul ne relatează că în congresul de educație morală din 1922, *Fr. W. Foerster* a ridicat lui *Ad. Ferrière* obiecțiunea următoare: Omul trebuie să realizeze un tot armonic, el are deci să-și cultive mai ales ceea ce e mai puțin dezvoltat într'însul; trebuie să se disciplineze, să se obișnuiască a-și impune sacrificii. A-ți cultiva numai pasiunile dominante, cum vrea *Ellen Key*, e a contribui la scăderea puterilor tale, nu la sporirea lor.

La acestea, *Ferrière* a opus sinteza celor două atitudini opuse: Trebuie să te servești de pasiunea dominantă ca de un focar de atracțiune pentru a atrage spre înălțime facultățile mai șubrede. (pag. 278).

Prin coercițiune, prin constrângere, nu obții decât rezultate aparente; ea produce fâșarnici, dezechilibrați și declasați. Prin cultivarea facultăților dominante se poate obține un ansamblu armonic și deci o manifestare liberă a adevăratei personalități prin ce are ea mai de preț.

Școala activă realizează formula de mai sus a efortului tehnic.

„Ea respectă procesul de creștere afectivă, intelectuală și activă, înlăturând numai activitatea sau facultățile dăunătoare, evitând numai sancțiunile naturale prea brutale sau cu efecte prea îndepărtate.” Ea „procură copilului cadrul necesar creșterii sale, totalul de stimulente și reactive care, satisfăcându-i instinctele și tendințele, le îmbogățește și le echilibrează” (pag. 279-280).

Formula „efortului tehnic,” aplicată în școala activă își are confirmare deplină prin constatarea indiscutabilă (pe care *Ad. F.* o amintește cu vorbele lui *W. Ostwald*) că însăși exercitarea efortului atrage copilului un sentiment de intensă mulțumire.

Unificarea eului fiind prima condițiune a progresului spiritual (pag. 293), formarea unei personalități trebuie să fie ținta imediată a educatorului.

A formă o personalitate înseamnă, însă, a formă o personalitate liberă, de sine stăpînitoare și de sine conducătoare. De aceea problema formării unei personalități este una și aceeași cu problema eliberării spiritului.

Avem de a face cu o personalitate, — zice Ferrière, — ori de cîte ori o unitate concretă, statică dinamică sau funcțională, e realizată în individ, între tendințele sale contradictorii. Aceste tendințe intră periodic în conflicte mai mult ori mai puțin pronunțate și atrag indeciziuni, capricii, erori, regrete ori remușcări.

Când o personalitate este cu adevărat realizată, toate funcțiunile individualității psihologice stau în serviciul unității eului, iar acesta în serviciul rațiunii. Prin „rațiune,” autorul înțelege: tot ce e universal și permanent în natură și viață.

Personalitatea e astfel forma cea mai înaltă a vieții, pentru că acolo unde este „viață,” este totdeauna și o mișcare de sporire a puterii spiritului.

*

Ultimul capitol al cărții se numește: „Elanul vital și Dumnezeu.” E o completare și încoronare a întregii cărți, dar și o îndrumare spre celelalte volume cu care opera de față urmează să se completeze.

Panteistii asimilează pe Dumnezeu cu tot ce e Viață. Alții îl indentifică cu Spiritul în genere, ori cu Elanul spiritual. Religiozitatea omului de totdeauna și de pretutindeni, indiferent ce ce formă ar îmbrăca, cuprinde de fapt elanul vital al spiritului către Spirit. Cuvântul „Dumnezeu” e o reprezentare a Rațiunii Dinamice, e: „Permanența energiilor spirituale, traductibile în legi universale”.

„In chip simbolic, absolutul nu e oare în fundul conștiinței noastre morale tot atât cât și'n acel înfinit pe care Kant îl zărea „deasupra capului”? Nu-l găsim oare la însuși izvorul subconștient al vieții, dela prima adaptare a ființei la condițiile ce-i sunt date? Nu-l găsim oare la capătul și la termenul presupus al oricărei evoluții? La jumătatea drumului între înfinitul trecut și înfinitul viitor, nu-l găsim oare, iarăși, între „datele imediate ale conștiinței,” sub forma intuiției adevărului, binelui, frumosului și justului? Nu-l găsim oare, în sfârșit, în însuși mersul spiritului nostru, dela adevărul relativ spre un adevăr științific din ce în ce mai înalt?” ... (pag. 347).

„Dumnezeu imanent, Dumnezeu transcendent, Dumnezeu Total, Absolutul, iată cuvintele, articulațiile petlice ale ignoranței omenești în fața unei realități pe care omul o simte și care îl depășește” (id).

„Ceea ce credinciosul înțelege prin religione, e chintesența concentrată a tuturor valorilor spirituale ale vieții sale afective” (348). „Conceptului de Religie nu trebuie să-i fie atribuit un conținut intelectualist” și deci nu exclusiv intelectual, ci trebuie să reprezinte o viață după implusul inbirii și după al spiritului (349).

„Progresul spiritual își are sursa în beznă inconștienții.”
Cu-mea acestui progres stă în educația religioasă.

Despre educația religioasă, autorul își propune să trateze altă dată, într-o scriere specială. Acî se mărginește să dea câteva indicațiuni scurte cu privire la chipul cum trebuie pusă această problemă.

Avem de urmărit trei principale sarcini pentru rezolvirea ei :

„I. Să descoperim sensul original al termenilor pe care-i folosește omenirea în materie de religione, și care reprezintă pentru ea experiențe fundamentale și esențiale.

II. Să aflăm în ce chip, — pentru fiecare vârstă și pentru fiecare tip psihologic de copil, — se exteriorizează acest sens și se proiectează în simboluri, în concepte, în sentimente și în acțiuni, conforme cu individualitatea cu care educatorul are aface.

III. Să pornim apoi de la copil, — așa cum este el, — pentru a-l ridică la viața religioasă — așa cum poate fi ea pentru el, în tot dinamismul său profund” (pag. 351)

Intr'adevăr, dacă omul evoluează, atunci „de ce noțiunea pe care și-o face el despre Dumnezeu (adică despre ceea ce este mai mare și mai înalt în viața spirituală) n'ar evoluă cu el împreună?” Increderea în posibilitatea ridicării și sporirii puterii spirituale în toți și în fiecare, este virtutea care face pe adevăratul educator. Iar în măsura în care ridicăm pe alții, ne ridicăm și pe noi înșine.

„Dacă ne străduim și dăm copilului viață și lumină, el e de fapt cel care ne încălzește inima și dă rost existenței noastre înșine”.

Cu acest minunat gest, care desmiardă dintr'o dată și pe copil și pe educator, se încheie volumul „Progresul Spiritual” al lui Ferrière.

E poate cartea de după război în care, mai mult ca în ori care alta, se îmbină entuziasmul idealist cu lărgimea orizonturilor, cu pătrunderea psihologică și cu simțul pedagogic.

Planul fundamental al cărții e clar și precis, planul de detaliu al capitolelor și al paragrafelor e însă adeseori ceva mai greu de sesizat. Aceasta nu e totuși numai de cât un defect. Antrenat de ideea și de rapidă și abundentă, autorul depășește rigurozitatea geometrică a temelor de compoziție. — așa cum un artist virtuos poate câteodată să îneco, în valurile pasiunii, matematica ireproșabilă a unui metronom precis și „terre à terre“.

Tocmai de aceea cred că acest volum nu poate fi citit cu egal profit de ori cine. Trebuie să te lași antrenat de volubilitatea și de entuziasmul autorului, dar trebuie să știi să mergi și singur, atunci când expunerea sa devine eliptică.

Variată, stufoasă și adesea abruptă, expunerea aceasta are în aerul ei ceva din peisagiile elvețiene. Ca să înțelegi deplin acest volum, ar trebui să-l poți citi dintr'o răsufare. Atunci realitatea „elanului vital spiritual“ și-ar apărea uriașă și masivă, tot așa cum din Geneva, de pe malul lacului Lemán, în zilele senine, se vede impunător, imens, cu aspect diafan și pur ca Absolutul: Mont Blanc.

Prof. Dr. EUGENIU SPERANTIA
de la Acad. Jurid. și Teol. Ordeaa

Privire Retrospectivă asupra articolelor precedente.

Departa de gândul de a redă în paginile acestea tot ce este mai important din actuala mișcare pedagogică, am cules numai câteva aspecte din școalele cele mai diferite. Estetism, pragmatism, relativism, pedagogie socială (în special neo-kantiană), psico-biologism bergsonian, sunt într'adevăr direcțiuni vizibil opuse și reprezintă orientarea, atitudinea unei sensibile majorități a pedagogilor cari-și propagă azi convingeri și idealuri.

Ce concluzii se pot scoate oare din juxtapunerea unor puncte de vedere diferite?

E de sigur, de remarcant străduința de a se pune la contribuție în favoarea educației, diversele laturi ale progresului științific,

Psicologie, biologie, sociologie, etc. sunt simultan explorate și exploatare în acest scop de diverși cercetători. Mai mult, fiziologia fiecărei teorii pedagogice nu mai depinde, ca odinioară, mai mult de înclinările temperamentale ale teoreticianului, ci de rolul predominant pe care l-a avut în pregătirea acestuia una sau alta din aceste științe fundamentale.

Totodată, prin adâncirea pregătirii științifice și prin prestigiul pe care și-l capătă în zilele noastre spiritele cu orizonturi largi, putem constata o fericită tendință de dispariție a unilateralității care într'un timp năpădise în lumea pedagogilor profesioniști. Nu mai poate azi cineva să fie exclusiv herbartian, după cum nu mai poate fi exclusiv pedagog, fără a fi psiholog, sociolog, biolog și ori cultivator al unui domeniu filozofic.

Dar pe de asupra acestor constatări, o altă se impune.

Spiritul îngust al materialismului și utilitarismului, pentru care a doua jumătate a secolului trecut a dovedit atâta slăbiciune, spiritul practicist și așa zis „realist“, în educație, e o atitudine care se poate considera definitiv învinsă. Nici unul dintre marii teoreticieni de care ne am ocupat, dar chiar nici unul dintre marii fruntași ai pedagogiei actuale n'ar mai fi în stare să dogmatizeze azi „interesul practic“ cu atâta simplistă siguranță ca „anti-humanității“ epocii spenceriene. Cei mai îndârjiți, dintre cei rămași pe terenul utilitarist, au totuși și ei un avantaj asupra predecesorilor, lor: nimeni dintre ei nu mai urmărește satisfacția pur hedonică și animală a individului, ci și în vederile lor centrul de greutate s'a deplasat de la individ spre societate. Dar și așa, aceștia reprezintă o atitudine care între cele de azi poate fi considerată ca gata învechită, ca un vestigiu al secolului al XIX-lea.

Privirile sunt însă, în mare parte, îndreptate aiurea. Realitatea Spiritului nu mai poate fi negată cu liniștea și îndrăzneală de odinioară. Superioritatea idealismului asupra realismului îngust e un adevăr care și-a câștigat treptat cele mai prețioase adevăruri, cel puțin în lumea cugetătorilor. Dar aceasta constituie o impresionantă garanție pentru sufletul generațiilor viitoare. Însăși pretenția multora dintre „business-manii“ de azi „de a lucra dezinteresat, din simplu

idealism", constitue, — fără a înceta de a fi perfect ridicolă, — un simptom al prestigiului de care începe a se bucura alitudinea idealistă în public. Cel care se simte jenat să-și mărturisească o apucătură, dovedește cel puțin o vagă tendință de a și-o infrâna. Ceea ce azi e o simplă ideologie, împărtășită cu preferință de către cei din frunte, va fi mâine convingerea, steagul, dogma celor mulți.

Începe a se înțelege azi de toți cei ce cugetă, că: *omul e într'adevăr un simplu animal* (cum s'au tot străduit s'o dovedească cei din generația trecută) dar că e un simplu animal... *numai dacă nu vrea să fie altceva*; că voința de a fi altceva, de a-și depăși animalitatea, e tocmai condiția necesară și aproape suficientă pentru a realiza această depășire.

Și s'a mai înțeles ca dacă activitatea de educație nu e condusă de această voință, atunci această activitate e de prisos, pentru că poți reuși să fii simplu animal, chiar dacă nu depui nici o efort pentru aceasta (și încă e mai sigur astfel).

Urmărirea cât mai directă și imediată a utilului, a satisfacerii fiziologice caracterizează pe animal. Omul se deosebesc de el, inițial prin intercalarea Ideei între nevoc și acțiune. Activitatea devine, atunci, din ce în ce mai indirect mânată de nevoia fiziologică și din ce în ce mai direct condusă de idee. Ideea, stăpânind progresiv, devine ea însăși: *ființă*, din simplu mijloc ce eră.

Desăvârșita depășire a animalului nu se va înfăptui decât atunci când omul va fi deplin pătruns de convingerea că: *succesul practic se realizează cu atât mai sigur și mai amplu, cu cât nu e urmărit el, direct, ci cu cât apare mai mult ca o consecință secundară sau ca un mijloc auxiliar al unei preocupări desinteresate* (al Idealului urmărit cu sinceritate, pentru el însuși).

Cu alte cuvinte, omul nu se poate realiza desăvârșit decât dacă se educă prin convingerea că: *Idealismul este calea cea mai directă și mai sigură către practic și util.*

